

Šiame numery

Kai trykšta poezijos šaltiniai.
Apie filosofiją laisvės sargyboje
rašo Antanas Maceina.
Poezijos pavasaris Chicagoje:
Maironio, Alfonso Nykos-Niliūno
ir Justino Marcinkevičiaus
eilėraščiai.
Stratfordas ir jo festivalis.
Paskirtos literatūros, mokslo,
religinio veikalo ir
žurnalistikos premijos.

Kertinė paraštė

KAI TRYKŠTA POEZIJOS ŠALTINIAI

Laikams keičiantis, ypač erdvių ir kompiuterių dienose, daug kas iš gyvenimo turi pasitraukti ir dingti amžinai. Kai aukštosios matematikos uždavinius sekundžių greičiu sprendžia kompiuteriai, medinių rutuliukų skaitytuvai, randami jau tik senienu krautuose. Kai ne tik sprausminiai milžinai skrodžia vandenynų erdvę, bet ir žmogus raketais nunešamas į mėnulį, Lindbergo lėktuvėlis turi išsėti muziejus.

Bet yra dalykų, kurie, laikams ir žmogaus gyvenimo apyvokiam būdai keičiantis, vis dėlto pasilieka amžini savo pirmųjų žiame poreikio grožyje. Tai dažniausiai žmogaus dvasinį troškumą tenkiną dalykai: menas, literatūra, muzika bei humanitariniai mokslai. Jų tarpe šimtmečiai nesenstanti, amžina yra ir poezija.

Iš tikrųjų ji yra tokio pat senumo kaip ir žmonija. Bet visada poezija lygiai yra ir jauna, lyg būtų gimusi mūsų pačių metais. Tai žmogaus dieviškosios dvasios kūryba, ankstesnė už bet kokią raštą. Gimusi tada, kada žmogus žemėje pirmą kartą pradžiugo, išvydęs tekančią saulę, kada pirmą kartą nustebo, pamatęs vidurnaktį žvaigždėtą dangų, ir kada pirmą kartą pravirko, susidūręs su mirties realybe. Tada ir buvo ištartas ne kasdieninis, tarpusavio sūsižinojimo žodis, bet iškeltas iš pačių širdies gelmių, sakralinis ir apeiginis, pokalbiui su savimi ir su slėpiningąja būtimi.

Toks nekasdieniškas, nesavanaudiškas, nuo visų rūdžių nuvalytas poezijos žodis dar labiau reikalingas žmogui technikos amžiuje, kaip dvasinis penicilinas, pravalantis visas užterštas egzistencijos lašteles. Ir juo daugiau žemėje bus poezijos (visai ekonomiškai kalbant) vartotojų, tuo žmogaus ir visos žmonijos kartais jau labai sunkiai pakeliamas kasdienybės taps lengvesnis ir prasmingesnis. Mums visiems šiandien būtina reikia ne vien

gilių ir neišsenkamų naftos šaltinių, bet ir gaivinančių poezijos versmų. Tik mes patys dažnai pamirštame, kad tie krikščioniškos poezijos šaltiniai tyvuliuoja mūsų pačių širdyse, o mes per kasdieniškių reikalų ir smulkių rūpesčių nuosėdas dažnai tiesiog tingime iki tų šaltinių prasigręžti.

Ypač mums lietuviams turėtų būt nepamirštama, ką aplamai mūsų tautai reiškė ir reiškia poezija. Ką reiškė šimtmečiai nerašytos, bet dainuojamos ir išlikusios dainos. Ką reiškė tautiniam atgimimui Maironio posmai. Ką reiškia poezijos žodis šiandien paverttam lietuviui tėvynėje. Ir kiek mes esame jam ištikimi laisvuosius Vakarus.

Būtume nenuosirdūs, jei nesidžiaugtume tuo dėmesiu, kuris jau antri metai rodomas poezijai Chicagoje. Ši savaitgalį kaip tik Jaunimo centre vyksta vadinas "Poezijos pavasaris Chicagoje". Tai daugiausia jaunų žmonių (labiausiai Teresės ir Jono Bogutu) bei jų talkininkų inspiruotas ir ikūnytas sumanymas. Šiomet šios poezijos dienos dar prasmingai sutampa su kitu išskirtiniu mūsų poezijos laimėjimų pabrėžimu: gegužės 25 d. didžioji 1974 metų Lietuvos rašytojų draugijos premija, kurios mecenatas yra Lietuvos fondas, buvo paskirta poetui Alfonsoi Nykai-Niliūnui už jo neseniai išleistą naują eilėraščių rinkinį "Vyno stebuklas". Tai liudija, kad mūsų poezijos išvilioje lygis yra labai aukštas, kad ji pila labai brandžius grūdus tautos kultūrinio lobio aruodan.

Šitokių samprotavimų kontekste ir tokių faktų akivaizdoje sveikiname "Poezijos pavasarį Chicagoje", kviečiame visus ta progą paimti ir dažniau atsiverti vieną kitą poezijos knygą, o čikagiečius kviečiame ateiti šiandien (penktadienį) 8 val. vak. į Jaunimo centro apatinę salę pasiklausti poezijos multi - media formoje, o rytoj (šeštadienį) 5 val. popiet užsukti į Jaunimo centro kavinę išgirsti aktorių juostelėna įkal-

Filosofija laisvės sargyboje

Dr. Juozo Girniaus 60 metų amžiaus sukakčiai

ANTANAS MACEINA

"Kuris gi rūpestis aktualiausias mūsų laikui, kaip išsaugoti laisvę?"

Juozas Girnius, "Laisvė ir Būtis", p. 3

1. Laisvė ir tiesa

Nėra abejonės, kad kai kurie, perskaitę šio straipsnio antraštę, tuojau paklaus: "O kodėl ne tiesos? Kodėl filosofija stovi laisvės, o ne tiesos sargyboje?" Ir klausimas nebus be pagrindo. Iš tikro: kodėl gi ne tiesos? Juk filosofija, būdama "būtybės kaip būtybės mokslas" (Aristotelis), savaime apmąsto pačius pradmenis ir tuo būdu siekia pačios paskutiniosios tiesos. Kodėl tad ji neturėtų ir stovėti šios tiesos sargyboje? Kodėl tiesa, kaip filosofijos laimikis, neturėtų būti jos saugojama istorijos meta? Pirmu 'ad žvilgiu atrodo, esą anie klausimai yra visiškai teisūs, pirštu prikišamai rodydami i straipsnio antraštės nenuoseklumą.

Galėtume ir net turėtume su šia nuoroda sutikti, jei prieš mus nestovėtų Piloto klausimas: "O kas yra tiesa?" (Jn 18, 38). Įpusėjus viduriniams amžiams, Izaokas Izraelis (845-940) apibrėžė tiesą žodžiais: "proto atitikimas daiktą — adaquatio intellectus et rei". Tomas Akvinietis prisimė šią apibrėžtį ir įtvirtino ją tolimesnių šimtmečių mąstyme, nepastebėdamas betgi, kad tokia tiesos samprata tinka tik gamtiniais daiktams, tačiau nieku būdu ne žmogaus kūriniais ir ne Dievo apreikštiems dalykams, kadangi abiejų pastarųjų sričių tiesoje jau esama laisvės prado. Skelbdami, kad tiesa esanti proto atitikimas daiktą, tiksliai aiškiai pirmenybę daiktui: šisai apsprendžia protą, ir protas tik taria, kad tai yra ar kad to nėra: "intellectus dicit esse quod est, vel non esse quod non est" (S. c. gent. 1, 59). Cia protas daikto nė kiek neįtaigauja; atvirkščiai: čia daiktas įtaigauja protą, taip kad šiajam nebelineka nieko kito, kaip tik nusilenkti daikto sąrangai, kurią jis įvelgia ir ištaria. Jokios laisvės šios rūšies tiesoje nėra ir negali būti. Visa priešais mus tįsanti gamta, visas mus apsupęs daiktų pasaulis, pats būdamas būtinybės padaras, versta verčia ir mus paklusti šiai būtinybei. Todėl jei būtų tik viena vienintelė gamtinė būtybės sritis, tuomet filosofija iš tikro stovėtų tiesos, o ne laisvės sargyboje, kadangi šiuo

atveju laisvės iš viso nebūtų. Bet tuomet nebūtų nė filosofijos. Jos vietoje būtų gamtamokslis kaip vienintelis žmogiškojo pažinimo kelias.

Laimei gamta nėra vienintelė tikrovė. Jos rėmuose vyksta žmogaus egzistencija, iš kurios kyla kultūra kaip žmogiškoji kūryba. Todėl ir mes buvome ne tik tarp gamtinių daiktų, bet ir tarp kultūrinių kūrinių, kurių tiesos taip pat ieškome ir nesykj tariamės ją radę. Bet štai, kūrinių tiesa anaipol nėra daikto tiesa. Proto atitikimas gamtinį daiktą yra tiesa todėl, kad čia daiktas, kaip sakėme, apsprendžia protą. Tačiau kokiu būdu galėtų kūrinių apsprestti protą, jei jis pats šaukiasi proto, kad būtų šiojo interpretuojamas ir tuo būdu apsprendžiamas — kaip tik savo tiesoje? Stovėdami prieš marmuro gabalą, galime marmurą pažinti tik taip, kaip jis yra: mūsų pačių nusistatymas marmuro atžvilgiu tik kenktų ir būtų net juokingas. Betgi stovėdami priešais iš to paties marmuro iškaltą Mykolo Angelo "Pieta", mes pažįstame šį kūrinį jau taip, kaip jį mes patys interpretuojame. Mūsų pačių nusistatymas čia turi pagrindinės reikšmės ir yra vadovaujamojo pobūdžio kūriniui pažinti. Užtat kūrinį ir pažįsta kiekvienas jo stebėtojas vis kitaip; 'kiekvienas stebėtojas' čia reiškia ne tik kiekvieną asmenį skyrium, bet ir kiekvieną istorijos tarpinį, kiekvieną pasaulėžiūrą, kiekvieną visuomeninę grupę, kiekvieną išsilavinimo laipsnį. Daikto tiesa yra ir tegali būti tikta viena vienatinė. Tuo tarpu kūrinių tiesa yra ir gali būti neaprežta savo įvairybėje, kaip yra neaprežtas ir ano 'kiekvieno stebėtojo' nusistatymas. Nuosekliai tad minėta dėsios apibrėžtis kaip proto atitikimas daiktą kūrinių tiesai visiškai netinka, nes čia žengiamo jau į laisvės sritį. Būdamas iš žmogiškosios laisvės kiles, kūriny ir leidžiasi tik laisvai suvokiamas. Kūrinių tiesa atsiremia ne į būtinybę, kaip daikto tiesa, o į laisvę, išeinančią aikštėn interpretacijų neaprežtybe.

Dar ryškiau bei įsakmiau laisvė įsijungia į Dievo apreikštųjų dalykų tiesą. Tikrasis dieviškojo apreikšimo objektas yra paslaptis, vadimasi, tai, kas protui yra nesuvokiamybė, o ne tik nežinomybė. Jeigu nežinomybė būtų apreikšimo objektas, tai apreikšimas būtų tik užuobėga to, ką ir pats žmogus galėtų sužinoti. 'Apreikšti', sakysime, žemės sukimasis aplink saulę ar naujo žemyno buvimą anapus Atlanto reikštų tik tai, kad čia Dievas stoji Koperniko ar Kolumbo vieton. Iš tikro betgi apreikšimo turinys peržengia žmogaus proto plotmę, kaip pats Dievas peržengia žmogaus

Maironis (1862-1932)

Portretas pieštas dail. Prano Lapės

Maironis * Poezija

Išvydau ją, kai vakarinė
Zvaigždė skaisčiai danguos mirgėjo,
O marių erdvė begalinė
Nuo pilno mėnesio tviskėjo.

Gamtos ramumo ir svajonės
Zefyro nedrumstė dvelkimas;
Ramiai išsėjos vargo žmonės,
Padangiais skrido seravimas.

Išvydau ją ant marių krašto:
Skrustai kaip marmuras išbalę;
Iš jos akių skaičiau be rašto
Tylaus ilgėjimos begalę.

Gamtos ramumas neramino
Jos iškentėjusios krūtinės;
Nuo žemės ašarų vadino
Sesutę žvaigždės sidabrinės.

Iš lūpų skundo negirdėjav,
Tiktai jaučiau jos širdį baugią
Ir netikėtai pamylėjau
Našlytės mano lūdną draugę.

O ji, padavusi man lyra,
Į tą užburgtą vedė šalį,
Kur takas ašaromis byra,
Kurio retai kas citi gali.

Gražybų paslaptis nurodžius,
Ji širdį man jausmingą guldė;
Jai stebuklingus davė žodžius
Ir ausį dainomis pripildė.

Gražus regėjimas prapuolė,
Ir kraujas gyslose sustingo!..
O vis negal širdis varguolė
Užmiršti veido paslaptingo.

buvimo plotmę. O tai, kas buvija anapus mūsų buvimo bei pažinimo ir ko mes todėl niekaip pasiekti negalime, ir yra paslaptis. Apreikšimas ir paslaptis tad taip santykiuoja vienas su kitu, kaip turinys ir forma: apreikšimas neša paslaptį ir pateikia ją mums žmogiškuoju būdu, kad jos akivaizdoje laisvai apsispre-

tume. O šį laisvą apsisprendimą paslapties atžvilgiu vadiname tikėjimu, jei paslapties turinį laisvė tiesa; arba netikėjimu, jei paslapties turinį neigiame kaip tiesą. Tai reiškia: dieviškojo apreikšimo dalykas mums yra tiesa tik tada, kai tikime jo tiesą, vadinasi, kai apsisprendžiame jį laikyti tiesa. Laikymas tiesa arba

tikėjimas yra būdas įimti apreikšimą i mūsų pažinimo matmenį. Bet laikyti ką nors tiesa priklausau jau nuo mūsų laisvės — ir tai taip, jog laisvė čia sudaro apreikštojo dalyko tiesos sąlygą. Nėra apreikšimo be tikėjimo, ir nėra tikėjimo be apreikšimo. Ki-

(Nukelta i 2 psl.)

FILOSOFIJA LAISVĖS SARGYBOJE

(Atkelta iš 1 psl.)

taip tariant, nėra apreiškimo, jeigu jis mūsų laisvės yra nepriešingas kaip tiesa; ir nėra laisvo tiesos priėmimo, jeigu laisvė neatsiduria paslaptyje akivaizdoje. Laisvė ir tiesa apreiškintų dalykų plotnėje grindžia viena antra. Štai kodėl minėta Izraelio-Tomo tiesos apibrėžtis — proto atitikimas daiktui — apreiškintai tiesai netinka dar labiau, negu žmogiškojo kūrinio tiesai, kadangi čia jokio atitikimo (adaequatio) būti negali: protas niekad negali atitikti paslapties, nes jis jos iš viso nesuvokia. Tik savo laisvę žmogus tarią paslaptį esant tiesą. Laisvė paslapties atžvilgiu yra apsprendžiamasis jos tiesos veiksnys.

Tiesa tad, kaip regime, nėra nei vienalytė, nei vienatinė. Kiekvieno atveju ji yra santykinė. Tačiau šis santykis kinta, kintant jo poliams. Gamtinio daikto atveju tiesa yra atitiktumas; žmogiškojo kūrinio atveju tiesa yra interpretacija; apreiškto dalyko atveju tiesa yra tikėjimas. Kintant tiesos esmei, auga laisvės vaidmuo. Šiai esmei apspręsti Gamtinio daikto atveju laisvė yra tik akstinas tirti šį daiktą. Žmogiškojo kūrinio atveju laisvė yra galimybė suvokti šį kūrinį pagal mūsų pačių nusistatymą. Dieviškojo apreiškimo atveju laisvė yra apsprendimas priimti šį apreiškimą kaip tokį. Be laisvės gamtoje būtume gyvuliai, pažįsta tik tai, kas reikalinga, kad išsilaikytume. Be laisvės kultūroje būtume vergai, džiaugiasi ar piktinasi tuo, kuo džiaugiasi ar piktinasi ir mūsų ponas. Bet laisvės religijoje būtume dreba padarai, praša šv. Inkvizicijoje atstova, kad šisai leistų mums nusijėti. Būdamas iškiles viršum gamtos, žmogus savo istorijoje gyvena kultūra ir religija, kuriose laisvė sudaro tiesos sąlyga ir net sudedamąjį jos pradą. Be laisvės nėra tiesos nei kultūroje, nei religijoje. Tiesa be laisvės kultūroje yra totalizmas. Tiesa be laisvės religijoje yra klerikalizmas. Filosofija užtat ir stovi laisvės sargyboje, kad įgalintų žmogų interpretuoti kultūrą pagal save — ne pagal savo poną — ir tuo įimti iš save kūrinio tiesą; kad įgalintų tą patį žmogų apspresti dieviškojo apreiškimo akivaizdoje irgi pagal save — ne pagal savo inkvizitorius — ir tuo įimti iš save paslapties tiesą. Kas tad filosofija mėgintų statyti tiesos sargyboje, tas arba suvestų tiesą tik į daikto tiesą, aprėždamas ją atitikimu daiktui ir tuo paneigdamas laisvą kūrinio interpretaciją, ir laisvą tikėjimą apreiškimu; arba sergėtų tik savo tiesą savos interpretacijos ir savo tikėjimo pavaldais, primesdamas juos kitiems ir tuo sužlugydamas galop jų tiesą, nes nei kūrinio interpretacija, nei apreiškto dalykų tikėjimas prievartos pakelti negali. Filosofija tiesos sargyboje reikią tiesos žlugimą. Tiesa gyvena tik tada, kai filosofija stovi laisvės sargyboje. — Kokiū betgi būdu ji šį savo uždavinį vykdo?

2. Filosofijos istorija kaip laisvės istorija

Perėjęs dėstyti iš Maskvos į Petrapilio universitetą, Vl. Solovjovas pradėjo čia savo darbą įžangine paskaita, pavadinta „Istoriniai filosofijos žygiai“ (1880 m.). Filosofija esanti, pasak Solovjovo, jau daugiau kaip dviejų su puse tūkstančių metų senumo. Ką tad ji veikė toki ilgą savo gyvenimą? Ar ji buvo reikšminga tik filosofams ar ir visai žmonijai? Kitaip tariant, ar filosofija turi tik subjektyvų ar ir išorinį uždavinį? Ir galop: ar filosofijos uždavinys užsibaigia ar trunka, visa laiką? — I. Šiuos klausimus Solovjovas atsakė ne atsakai, o žvelgdamas į pačią fi-

losofijos istorija.

Istorinis filosofijos lopšys, pasak Solovjovo, esąs Indija. Indai esanti vienintelė Azijos tauta, pajėgusi sukurti filosofiją tikraja šio žodžio prasme. Betgi Indijos filosofija kaip tik ir kilusi laisvės reikalui. Nes Indijoje labiau, negu kur kitur, žmogus buvęs pajungtas gamtinei aplinkai: fizinis gimimas toje ar kitoje kastoje apsprendęs visą — net ir amžinąjį — žmogaus likimą. Net ir Indijos dievai buvę ne kas kita, kaip gamtos dievai, kuriems tikintysis vergiškai tarnavęs, maldaudamas juos medžiaginių gėrybių. Ir štai, šiame vergijos bei susiskaldymo krašte prabilusi ligi tol negirdėta mintis: *Visa yra vienai!* Bet koks savitumas ar pasidalinimas esąs tik anšs vienos esmės regimos apraiškos. Kiekviena būtybė esanti iš tikro mes patys. Kiekviena būtybė užtat yra mūsų sesuo. „Visa yra viena — tai buvo,“ sako Solovjovas, pirmasis filosofijos žodis, kuriuo buvo paskelbta žmonijos laisvė ir broliškąjį jos vienybę. Šiuo žodžiu buvo iš principo pergalėta tiek religinė, tiek socialinė vergija ir sukurti nelygybės bei susiskaldymo pagrindai (Sočinenija, St. Peterburg 1901-1907, t. II, p. 377).

Budizmas, kuriame ir slypinti ana visuotinės vienybės bei lygybės mintis, esąs, pasak Solovjovo, ne kas kita, kaip filosofija, virtusi religija. Jos vidurkyje betgi stovįs žmogus: prieš Buddha, žmogų, nusilenkia ne tik Agni ir Indra, bet ir aukščiausias dievas Brahma (plg. II, 378). Pasaulinė budizmo reikšmė užtat ir esanti ta, kad „jis pirmasis išvelgė bei pasklėbė žmogaus vertę“ (t. p.). Tai buvęs galingas protestas prieš aklas medžiagines jėgas, kurios Rytuose buvo apvaldžiusios žmogiskąją asmenybę (plg. t. p.). Kūno troškulių neigimas ir nūnavos kaip bejausmio būvio skelbimas esąs žmogaus asmens sukilimas prieš viršinę gamtą, prieš gimimo atsitiktinumą ir prieš mirtį. Budistinis žmogus tarsi sakęs gamtai: „Aš esu daugiau, negu tu, nes galiu atvesti tave, ką man siūlai, ir neapgailėstauju tui, ko man neduodi!“ (t. p.). Indijos filosofija budizmo pavaldai pažadinusi žmogaus kaip asmenybės savimone ir įvirtinusi jo laisvę: filosofija atskyrusi žmogų jo sąmonėje nuo gamtos ir išlaisvinusi jį iš jos jėgų.

Tolimesnis filosofijos žingsnis laisvės keliu buvęs žengtas Graikijoje. Graikų dievai, tiesa, buvę nebe gamtos dievai; jie turėję jau žmogaus pavidalą; bet tik pavidalą, o ne žmogiskąją vertę. Žmogiškoji vidinė vertė buvusi. Graikijoje, pasak Solovjovo, pajungta visuomenei ir valstybei. Užtat filosofijos uždavinys ir buvęs išvaduoti žmogų iš šios visuomeninės vergijos. Tai padariusi, sąstingta. Kaip budizmas Indijoje, taip sofistika Graikijoje — abu sukilę prieš viršinę tikrovę: pirmasis prieš gamtą, antrąjį prieš visuomenę. Šia prasme budizmas ir sofistika stovį toje pačioje plotmėje: abu juodu esą nihilistai, nes abu neigią viršinę būti. Tačiau jie tai darą žmogaus asmens vertei gelbėti. Protagoro formulė „žmogus yra visų daiktų mastas“ kaip tik ir išreiškianti žmogaus primenybę būtybių sąrangoje. Kaip budistinis žmogus sakęs gamtai: „Aš esu daugiau, negu tu, kadangi galiu be tavęs gyventi“, taip ir sofistinis žmogus sakęs visuomenei: „Aš esu daugiau negu tu, nes galiu tau priešintis“. Vidinis žmogaus išsivienijimas sofistikos buvęs atbaigtas: žmogus stovįs aukščiau, negu bet kuri viršinė tikrovė, vis tiek ar ji vadintųsi gamta ar visuomene.

Vis dėlto šisai subjektyviai išlaisvintas žmogus likęs, pasak Solovjovo, tuščias — tiek budiz-

Dr. Juozas Girnius. Jam š. m. gegužės 25 d. suėjo 60 metų.

Nuotrauka Vytauto Maželio

me, tiek sofistikoje, kadangi kiekvienas sukilimas yra tik jėga be turinio. Sokratas buvęs pirmasis, kuris mėginęs anam išlaisvintam asmeniui teikti ir turininių vertybių. Sokratas, Solovjovo pažiūra, esąs pats didžiausias filosofas ir sykiu pats didžiausias sofistikos priešas. Jis buvęs sofistas, nes jisai, kaip ir visi sofistai, griežtai neigęs viršinių veiksnių pirmenybę; tiesos jis ieškojęs ne viršinėje tikrovėje, bet ją gimdinęs iš žmogaus vidaus; todėl jo kelias į tiesą buvęs „maieutikė — akusejė istorikai,“ būtent: pilnutinė Dievo ir žmogaus vienybė. O religinis lytis, kuria ši vienybė vykstanti laike bei erdvėje, esanti, pasak Solovjovo, Bažnyčia. Bažnyčia esanti istorinis dievažmogiškumo procesas. Krikščionybė užtat esanti ne gamtos religija, kaip Indijoje, ir ne žmogaus religija, kaip Graikijoje, bet Dievažmogiškos principas esąs dievažmogiškumas kaip pilnutinis idealinės bei religinės būties, dvasios bei medžiagos, sielos bei kūno suderinimas. Šioje sandaroje ir žmogaus laisvė pasiekianti visiško išsiskleidimo.

Tačiau kai tik Krikščionybė pradėjusi dievažmogiškumą vykdyti istoriškai Bažnyčios pavaldai, ji tuojau išsigimusi į viršinę jėgą, pavergusią žmogų nemažiau kaip gamta Indijoje ar visuomenė Graikijoje. Laisvės sąmoningas žmogaus jungimas su Dievu greitai virtęs viršinio autoriteto įsakymu, kuris prievartavęs sąžinę ir vidinį dievažmogiškumo procesą padaręs viršiniu pasaulio apvaldymu. Krikščionybė tapusi institucija, dvasine objektyvacija, regima tikrinybe, kuriai žmogus buvęs verčiamas nusilenkti bei į ją įsitungti. Išsivadavęs iš gaivalingų gamtos jėgų budizme ir iš visuomeninių jėgų sofistikoje, žmogus patekęs į dvasinės prievartos rankas; prievartos, kuri dar sunkiau buvusi pakeliama, negu gamta ar valstybė, kadangi ši dvasinė prievarta,ėjusi iš Bažnyčios, išplėsdama savo galią net ir į sąžinės apsprendimą. Užtat Bažnyčios akivaizdoje taip pat turėjusi kilti nauja filosofija, kad protestuotų prieš naują žmogaus vergiją ir šauktų žmogų į naują jo laisvę.

Visa naujųjų amžių filosofija kaip žmogaus egzistencijos erd-

vei. Ji stengiasi jungti jį su amžina tiesa ir tuo keisti jį iš pagrinū. Žmogus jungiasi su amžina tiesa ne teoriniu jos regėjimu dvasioje, kaip skelbė Platonas, bet visa savo būtybe, vykdydamas savyje Kristaus — kaip Dievažmogiškos pavyzdį, Kristus, suderindamas savyje dieviškumą ir žmogiskumą, yra tapęs gyvu bei konkrečiu tiek atskiro žmogaus, tiek visos žmonijos pavyzdžiu. Tai, kas esą įvykę jame asmeniškai, turį įvykti žmonijoje ir žmogaus vienybėje. O religinis lytis, kuria ši vienybė vykstanti laike bei erdvėje, esanti, pasak Solovjovo, Bažnyčia. Bažnyčia esanti istorinis dievažmogiškumo procesas. Krikščionybė užtat esanti ne gamtos religija, kaip Indijoje, ir ne žmogaus religija, kaip Graikijoje, bet Dievažmogiškos principas esąs dievažmogiškumas kaip pilnutinis idealinės bei religinės būties, dvasios bei medžiagos, sielos bei kūno suderinimas. Šioje sandaroje ir žmogaus laisvė pasiekianti visiško išsiskleidimo.

Tačiau kai tik Krikščionybė pradėjusi dievažmogiškumą vykdyti istoriškai Bažnyčios pavaldai, ji tuojau išsigimusi į viršinę jėgą, pavergusią žmogų nemažiau kaip gamta Indijoje ar visuomenė Graikijoje. Laisvės sąmoningas žmogaus jungimas su Dievu greitai virtęs viršinio autoriteto įsakymu, kuris prievartavęs sąžinę ir vidinį dievažmogiškumo procesą padaręs viršiniu pasaulio apvaldymu. Krikščionybė tapusi institucija, dvasine objektyvacija, regima tikrinybe, kuriai žmogus buvęs verčiamas nusilenkti bei į ją įsitungti. Išsivadavęs iš gaivalingų gamtos jėgų budizme ir iš visuomeninių jėgų sofistikoje, žmogus patekęs į dvasinės prievartos rankas; prievartos, kuri dar sunkiau buvusi pakeliama, negu gamta ar valstybė, kadangi ši dvasinė prievarta,ėjusi iš Bažnyčios, išplėsdama savo galią net ir į sąžinės apsprendimą. Užtat Bažnyčios akivaizdoje taip pat turėjusi kilti nauja filosofija, kad protestuotų prieš naują žmogaus vergiją ir šauktų žmogų į naują jo laisvę.

3. Naujosios filosofijos išvakarės

Be abejo, su konkrečių tos ar kitos filosofijos reikšinių sklaidų, kaip ją mums Solovjovas teikia savo paskaitoje, galime sutikti ir nesutikti. Tačiau vargu ar galėtume paneigti pagrindinę mintį, kad nauja filosofija kylanti iš reikalo ginti pavojum patekusią žmogaus laisvę. Iš kitos pusės, turime taip pat pripažinti, kad jokia filosofija šios laisvės galutinai neapgina. Štai kodėl Solovjovas filosofiją ir laiko ne tik asmeninū veiksmu, vykstančiu atskiro mąstytojų dvasioje, bet ir visuotiniu vyksmu, nuolatūs trunkančiu žmonijos istorijoje. Filosofijos galutinis siektimas esąs, pasak Solovjovo, „pilnutinis pažinimas pilnutinės laisvės pavidalu“ (II, 386). Tačiau ši pažinimo bei laisvės pilnatvė negali būti pasiekta bei įvykdyta jokia atskira sistema ar linkme. Todėl nors kiekvieną filosofinę srovę ir kyla iš laisvės reikalo, betgi savo išsivystyme ji pati paregi savo nepakankamumą šiam

reikalui. Laisvės grėsmė yra nuolatinė, tuo pačiu yra nuolatinis ir filosofijos naujų krypčių bei srovių gimimas. Kas kanonizuoja vieną kurią srovę, tas nesuvokia filosofijos istorinio proceso, einančio pilnutinės laisvės linku. Nes teigti, kad ta ar kita filosofijos pateisinimo subjekto mąstyme (Descartas) ir galop ją pačią paskelbdama neigiamąją absoliutinės dvasios apraiška (Hegelis). Naujųjų laikų racionalizmą Solovjovas aiškina kaip pastangą išskleisti žmogaus asmenį visa jo galia, palenkiant jo vidaus sąrangai viršinė tikrovės maišatį (Kantas). Kadangi tačiau žmogus esąs ne tik mąstąs subjektas, bet sykiu ir kūniškai medžiaginė būtybė, todėl Vakaruose kilusi ir kita filosofijos srovė, būtent, materializmas kaip kova už medžiagos teisę žmogaus buvime. Materializmas, pasak Solovjovo, esąs irgi laisvės filosofija, būtent ta prasme, kad, tik pripažinus tikrąją medžiagos reikšmę, žmogus esti išvaduojamas iš medžiagos faktiškumo. Kol žmogus medžiaga pergyvenęs kaip jam svetimą, kol jis jos nemylis ir ją net niekinąs (viduramžiai), tol ji reikią jam savus poreikius irgi kaip svetimas, viršinis, slėgias pradas. Šia prasme materializmas bei naturalizmas laisvins žmogiskąją asmenybę taip lygiai, kaip ir racionalizmas. Racionalizmas vedąs žmogų į protą kaip į neliečiamą jo giliausiojo Aš galią. Materializmas skatinąs žmogų suvokti medžiagą kaip prigimtą, savą, sudedamąjį jo būtybės pradą. Giliau tad svarstant, abi šios vakarų filosofijos srovės atitiesios Bažnyčios iškrūpimą prievartinū būdu įtaigauti žmogaus mąstyimą bei sąžinę ir niekinti bei neigti kūno bei medžiagos vaidmenį žmogiškojoje egzistencijoje. Todėl nors, paviršium žiūrint, naujoji Vakarų filosofija ir buvusi Bažnyčiai priešinga, *sava prasme betgi ji vykusi tuo pačiu didžioju žmogaus laisvės keliu, kaip ir lindiškoji ar graikiškoji filosofija.*

Baigdamas savo paskaitą, Solovjovas dar kartą klausia: „Ką tad iš tikro filosofija veikė?“ (II, 38). Ir atsako — trumpai, tačiau įspūdingai: „Filosofija laisvino žmogaus asmenį nuo viršinės prievartos ir teikė jam turinio; ji daugė netikus dievus ir ruošė žmogų tikrojo Dievo apsi-reikšimui“ (t. p.). Tai ir yra svarbiausias istorinis filosofijos žygis amžių eigoje: filosofija stovėjo žmogaus laisvės sargyboje ir kiekvieną sykį pakildavo, iš naujo, kai tik jo laisvė būdavo grasoma. Solovjovo paskaita buvo klausytojų priimta didžiu susižavėjimu; nes filosofavimas čia buvo pavaizduotas ne kaip mėgėjiškas laisvalaikio žaidimas, o kaip laisvinantis žmonijos istorijos žygis.

Dr. Anna Baliunas, 2858 West 63rd Street, AKIU, AUSU, NOSLES IR GERKLES LIGOS. Valandos pagal susitarimą.

Dr. K. G. Balukas, Akuserija ir moterų ligos Ginekologinė Chirurgija. 6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. L U 5-6446. 8007 W. 83 Pl., Justice, III 599-0500. Pirmia ligonius pagal susitarimą. Jei neatliepia, skambinti 374-8012.

Dr. Vl. Blažys, PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS. 2801 West 63rd Street, Kampas 63-cios ir California. Val: pirmad., antrad. ir ketvirtad. 6 iki 7:30 val. vakaro. Seštad. nuo 2 iki 3:30 val. Pagal susitarimą. Ofiso tel. 476-1042. Rezid. tel. WAlbrook 5-3048.

Dr. Peter T. Brazis, GYDYTOJAS IR CHIRURGAS. 2434 West 71st Street. Val: pirm., ketv. 1 iki 7 popiet. antrad., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabinetai perėmė Dr. Edmund E. Ciara, OPTOMETRISTAS. 2709 West 51st Street. TEL. GR 6-2400. Val: pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penktad. 10-4; šeštad. 10-3 val.

Dr. Edmund E. Ciara, OPTOMETRISTAS. 2709 West 51st Street. TEL. GR 6-2400. Val: pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penktad. 10-4; šeštad. 10-3 val.

Dr. A. B. Gleveckas, GYDYTOJAS IR CHIRURGAS. Specialybė Akių Ligos. 3907 West 103rd Street. Valandos pagal susitarimą.

Dr. W. M. Eisin-Eisinas, AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS. GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA. 6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670. Valandos pagal susitarimą. Jei neatliepia, skambinti: MI 2-0001.

Dr. A. B. Gleveckas, GYDYTOJAS IR CHIRURGAS. Specialybė Akių Ligos. 3907 West 103rd Street. Valandos pagal susitarimą.

Dr. Janina Jakševičius, JOKSA, VAIKŲ LIGOS. 2656 West 63rd Street. Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 9 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Dr. A. Jenkins, GYDYTOJAS IR CHIRURGAS. 3844 West 63rd Street. Valandos pagal susitarimą.

Dr. K. A. V. Jugas, 489-4411 — LO 1-4065. Jei neatliepia 561-1070. ODOS LIGOS — CHIRURGIJA. Ofiso tel. 2403 W. NORTH AVENUE. 5214 N. Western Avenue. Valandos pagal susitarimą.

Dr. F. V. Kaunas, GYDYTOJAS IR CHIRURGAS. 1407 So. 49th Court, Cicero. Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarus.

Dr. Teresė Kazlauskas, VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ. 9765 W. 143 Street, Orland Park, IL. 60462. Valandos pagal susitarimą. Tel. — 349-0887.

Dr. F. C. Winskunas, GYDYTOJAS IR CHIRURGAS. 3107 West 71st Street. Valandos: 1-6 val. popiet. Treč. ir šeštad. pagal susitarimą.

Dr. Petras Zlioba, GYDYTOJAS IR CHIRURGAS. 6449 So. Pulaski Road. Val: pirm. antr., ketv. 2-5 ir 6-8, penktad. 2-5. Šešt. pagal susitarimą.

Dr. Frank Pleckas, OPTOMETRISTAS (Kalba Lietuviškai). 2618 W. 71st St. — Tel. 757-5149. Tikrina akis. Pritaiko akinius ir „contact lenses“.

Dr. Leonas Seibutis, INKSTŲ, PUSLES IR PROSTATOS CHIRURGIJA. 2656 W. 63rd Street. Val. antrad. nuo 1-4 popiet. ir ketv. nuo 5-7 vakare.

Dr. J. J. Simonaitis, GYDYTOJAS IR CHIRURGAS. Adresas: 4255 W. 63rd Street. Ofiso tel. RE 5-4410. Rezid. GR 6-0617.

Dr. V. Tumasonis, CHIRURGAS. 2454 West 71st Street. Val: pirm., antrad., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — Iš anksto susitarus.

Dr. F. C. Winskunas, GYDYTOJAS IR CHIRURGAS. 3107 West 71st Street. Valandos: 1-6 val. popiet. Treč. ir šeštad. pagal susitarimą.

Stratfordas ir jo festivalis

ALFONSAS NAKAS

Karštas vasaros vidurdienis. Aplink Festivalio teatrą žydi milijonas gėlių. Rausvai - melsvai - gelsvai violetinis margumas. Ir šviesiai žalia, lygiai nukirpta veja. Šiaurėje, slėny, žvilga Viktorijos ežeriukščio vanduo. Pietuose ir rytuose parkas. Aukšti medžiai, takai, suoleliai.

Zmonių didžiausia gausybė. Minia margsnė ir už gėlyną. Išsikvėpine, dekoltuotom balinėm sukniom ponios. Jų palydovai orūs, savim pasitiki, brangiomis cilutėmis apsirėdę, nors temperatūra per devyniasdešimt. Kukulės, tvarkingos, viduramžių moterys, neslepiančios savo amžiaus, ir praktiški jų partneriai, tai išvis vienmarškiniai, tai švarkus rankose benešiojį. Jau nos, akiniuotos studentės, su ilgomis vakarinėmis sukniomis, su mėlynais jeansais, su mini sijonėliais. Dekoltuotos ir iki smakro užtemptais megstinukais. Su aukštakulniais bateliais, su tenisiniais, su sandaliukais. Jų jaunučiai partneriai kas barzdoti, kas ilgaplaukiai, apsidangstę kuo papuola, arba išspustę, tartum i savo vestuves. Pavieniai seneliai ir i literatūra, i teatru įsimylėjusios senmergės mokytojos. Vienas kitas kunigas. Būreliai jau nu trumpintim, baltom uniformom, linksmy, jaunų vienuolių, tikriausiai iš katalikiško Quebeco atvažiuavusių. I pietryčius nuo teatro, asfaltuoto keliuko pakrašty, žiū, keli ar keliolika autobusų, ant kaktos užsidėjusių žodį "Chartered". Tai atvežė ekskursijas i Montrealio, Vinnipeg, ar kurio Amerikos ("vals-tijų") didmiesčio. Nusileisk i slėnį, prie Viktorijos ežerėlio, i automobilių parkavietę. Jei Stratforde esi naujokas, iš nuostabos kraipysi galva: numerių lentelės iš visų Kanados provincijų ir keliolikos amerikinių steitų.

Jeigu parke bus meno paroda, jeigu pusšimtis tapytojų savo portretais, peizažais, natūrmortais, akvarelėm ir aliejais bus nūramstę visus medžius bei pikniuk stalus, tu kaip Cinderella klajosi tarp jų, vis gražesnius, nuostabesnius suradamas. Jeigu dailininkai nebus suvažiavę, pikniuk stalai bus užstėti ir veja nubarstyta spektaklių laukiančiais, dabar piknikaujantiems svečiais. Čia niekada nedraudžiama ant vejos vaikščioti, sėdėti, voliotis.

Be penkiolikos antrą teatro balkone pasirodys uniformuoti vyrai su ilgomis varinėmis triūbomis. Žvilgančio vario garsas nuskardės parku ir slėniu. Iš malonios realybės trimitai tave pakvies i dar malonesnę pasaką. Važiudamas i Stratfordą tu vežiesi ne tik prieš keletą savaičių užsakytus bilietus (nes, ypač savaitgaliai, be bilietų važiuoti rizikinga); tu j galvą buvai susikrovęs matysimus Shakespeare'o, Molière'o, Ibseno ar Shaw veikalus (iš anksto nepersiskaitys, iš spektaklio vargu ar gausi pilną malonumą). Po pirmųjų trimto garsų (o bus už kelių minučių dar ir antrieji), tu jau užmiršai parko gėles, paveikslus, studentes, vienuoles, saulę ir debesiūkščius. Dabar tu su tūkstantinė minia slenki i pasaką, kuri vadinasi TEATRAS ir tavo širdis ima kitaip plakti...

Trumpis kanadiško Stratfordo istorijos

Atleiskite, kad mano įžanga buvo tokia ilga. Dažnai tokių įžangų nerašinėsiu. Antra vertus, ji galėjo būti daug ilgesnė. Ne visada parke žaidžia saulė, vėjas ir virš medžių drakosi lino pluošto debesiūkščiai. Būna dienos vėsios, lietingos, ir labai

audringos, nors mano mėnesiai Stratforde visada tie patys: birželis, liepa arba rugpjūtis. Ne visuomet spektaklių laukiame tame pačiam parke, nes be Festivalio teatro yra dar du kiti. Pagaliau, ir laikas gali būti ne tas, nes dažniausiai visi trys teatrai vaidinimus pradeda po du kartu — antrą ir pusę devynių (vakaro), gi pereiniais metais yra buvę ir ankstyvųjų, 11 valandos ryto spektaklių.

Kur yra "tikrasis", arba originalus, arba pirmasis Stratfordas, manau, atspėsite be vargo. Taip, tai Stratford-upon-Avon, Anglijoje. Taip, tai Williama Shakespeare'o gimtinė. Kiek, nostalgijos kankinami, anglai Stratfordų ir Stratfordukų Naujajame Pasaulyje pristeigę, aš nežinau. Zinau tik du, abu originalųjį Stratfordą žmonių skaičiumi gerokai praugusių: Stratfordą Connecticute ir Stratfordą Ontario provincijoje. Apie jį čia šiek tiek ir pakalbėsiu, apie paskutinįjį.

Kur jis yra? Ogi už maždaug 160 mylių i šiaurės rytus nuo Detroito, arba už maždaug 150 mylių i šiaurės vakarus nuo Toronto, arba už maždaug 40 mylių i šiaurę nuo kanadiško Londono. I Stratfordą susibėga Kanados vieškeliai Nr. 7 ir Nr. 8. Toliau geografinę padėtį aiškinti būtų veltui burnos ausinimas.

Kad Stratfordas buvo kurtas Shakespeare'o garbei, abejoti netenkia. William Sargint 1832 metais tenai pastatęs pirmąją smuklę, pavadino Shakespeare Inn. Upelis, pirmųjų kolonistų dar vadinamas Little Thames, netrukus buvo perkrikštytas i Avon, i miestelij Stratfordas emė formuotis 19 šimtmečio antroje pusėje, kai pro vietovę buvo vedamos net dvi geležinkelio linijos ir pastatytos garvežių remonto dirbtuvės. Shakespeare'as nė tada nebuvo pamirštas: gatvių tarpe atsirado Romeo Street, Portia St., dar kelių kitų jo dramų herojų vardais, o šio šimtmečio pradžioje ir jo vardu kelios kultūrinės institucijos. Kad iš siauručio Avon upelio atsirastų imponantus ir gimę ežeriukas, gavęs Lake Viktorija vardą. Nors per tą ežeriuką geras metikas beveik persviestų akmenėlių, jo pakraščiiais emė veistis antys ir žąsys, o 1920 metais atgabenta gulbių pora išaugo i nemažą šeimą. Visai kaip Stratforde už Atlanto...

Festivalio pradžia

Beveik dviejų šimtų akur išdabintas, Shakespeare'o herojų vardais nusagstytas, beveik pusantro šimto metų Stratfordas laukė paties svarbiausio: Shakespeare'o teatro, jo vaidinimų. Gal būtų laukęs ir iki šiai dienai, jei ne miestelyje gimęs žurnalistas Tom Patterson. Jam kilo idėja Stratforde ruošti Shakespeare'o dramų vaidinimus atvirame ore. Savo sumanymą emė propaguoti spaudoje. Tuo susidomėjo 1952 metais Kanadoje viešėjęs anglų režisierius Sir Tyrone Guthrie. Taip, Stratfordas jam patiko, kviečiamas sutikti ir režisuoti, tik jau ne atvirame ore. Statyti teatrą. Jam reikia milijonų. Tai gal palapinė? Kodėl ne. Tų pačių 1952 metų rudenį Stratforde įsisteigė pelno nesiekianti kompanija ir pasivadino Stratford Shakespearean Festival Foundation of Canada. 1953 metų pavasarį pietinėje Viktorijos ežeriuko pusėje, įkalnėje tarp parko ir slėnio, buvo pastatyta įmantri scena ir ją supanti milžiniška brezento palapinė. Ji talpino 19-80 žiūrovų. Suprojektavę sceną, režisierius Tyrone Guthrie ir dailininkė Tanya Moiseiwitsch emė ruošti festivaliui.

Pirmoji premjera įvyko 1953 metų liepos 13. Tai Shakespeare'o Richard III, su Sir Alec Guinness pagrindinėje rolėje. Liepos 14 pirmą kartą buvo suvaidinta Shakespeare'o komedija All's Well That Ends Well. Čia pagrindinėse rolėse buvo tas pats Alec Guinness ir Irene Worth, o šalutines roles atliko būrys kanadiečių aktorijų. Pasisekimo būta svaiginančio. Numatytas penkių savaičių pirmasis festivalis buvo pratęstas iki šešių. I 42 spektaklius atsilankė 68,087 žiūrovai.

Antrasis sezonas 1954 metais tęsėsi 9 savaites ir sulaukė 125 tūkstančių žiūrovų. Trečiajame buvo apie 140 tūkstančių žmonių, o ketvirtąjį aplankė 137 tūkstančiai. Abu jie užtruko po 9 savaites, nes ilgiau palapinėje nebuvo galima. Dabar Stratfordo festivalis egzaminus jau buvo išlaikęs. Niekas nebeatrukojo, jį palapinė reikia versti. Po ketvirto sezono, 1956 metų rudenį, ji ir išardyta.

Trys teatrai šimtams tūkstančių žiūrovų

Festivalio teatras pradėtas statyti 1957-ju pradžioje ir iki penk-

Alfonsas Nyka-Niliūnas

Nuotrauka Vytauto Mažeio

tojo festivalio sezono buvo užbaigtas. Jis išdygo palapinės vietose. Scenos nereikėjo keisti, o tik patobulinti. Scena gi 1953 metais buvo sukonstruota, prislaitant Elžbietos laikų reikalavimų. Ji liko išsišiovusi i amfiteatro pusratį. Penkiakampė, su balkoniu, su septyniomis pakopomis vaidintojams, su devyniomis išėjimų angomis, kurių dvi vedė i požemį, o ten tuneliais jungiasi viena su kita ir su užkulisiu.

Teatro vidus pasagos formos. Eilės, kaip cirke ar amfiteatre, viena virš kitos aukštai pakilę, tad jokia plaukuota ar skrybėlėta galva užpakaly sėdinčio netrukdo. Parteris talpina 1,400 žiūrovų, o balkonas 858, tad viso 2,258 kėdės. Nė viena kėdė nuo scenos nenutolusi daugiau kaip 65 pėdas. Metų metais tobulinta, akustika nepaprastai gera. Labai įmantrus ir rafinuotas scenos apšvietimas. Fantastiškos garsinės priemonės (jos

gausiai naudojamos įvairių mūsų metu, arba kai vaizduojamas nebe šis pasaulis). Dekoracijos čia minimalios, tik simboliai, todėl apšvietimas, garsinės priemonės, kostiumai ir butaforija čia nepaprastai vaidmenį. Kostiumams ir butaforiniams reikiems teatras turi dirbtuvę, kurioje apskritus metus plūša kelios dešimtys specialistų.

Užkulisyje pastatyta absoliučiai tokia pat scena, kaip publi- kos matomoji. Tai repeti- cijos. Aktoriais svarbus kiekvienas milimetras, kur reikės atsispirti koja kauptantis kardais, kur atsiremti ar ranka įsitverti, kur galvą pakloti mirštant.

Jeigu Festivalio teatras nuostabūs iš žiūrovo kėdės, tad daug nuostabesnis užkulisiuose, požemiuose, palėpėse, pastogėse. Prieš ketverius metus vieną apidurnaktį mane su sūnumi apė valandą vedžiojo specialus gidas, ir ką mes tuomet pamatėme, reiktų rašyti kelias dešimtis puslapių.

Minėjau pirmųjų keturių sezonų žiūrovų skaičius. I ką Stratfordo festivalis išaugo? Rekordiniai metai buvo 1972-ji: i 336 spektaklius atsilankė 413,187 žmonės. 1973 meta's kažkodėl tebuvo 334 spektakliai ir žiūrovų sulaukta 406,561. Kokie 1974-ju buvo miesto teatru, bet publikai nuo dramų nutolus, paverstas i kiną. Festivalio vadovų rankose jis iš karto atgijo. Po kelių sėkmingų sezonų, 1963 metais Festivalio vadovai jį nuširko, atremontavo, sumodernino. Jis talpina 1.102 žiūrovus. Jo scena standartinė, kaip būdavo Lietuvos arba Vokietijos teatruose. Jame vadinamos vėlesnių laikų dramos, operetės, farsai. Jame vyksta koncertai, o kiekvieno rugsėjo vidury ir filmų festivaliai. Man Avon teatre dar niekada neteko ką "sunkaus" matyti. Kai Festivalio teatre žudosi Anglijos ir Prancūzijos karaliai, klaidžioja dukterų apleistas karalius Lyras, tai Avon teatre visokie bonvivaniai mėgaujasi su Paryžiaus merginomis arba vyksta linksmos Gogolio piršlių derybos. Taip bent iki

Poezijos pavasaris Chicagoje

1975 metais gegužės 30 — 31 d.

Alfonsas Nyka-Niliūnas

ARS POETICA

Kiekvienas žodis,
Ištartas tuštumai, mus slegia
Pasaulio sukūrimo vienetve —
Milijonais metų, laiko
Ironija ir nebūtis;
Gimsta ir gyvena
Savo būties komediją: kovoja,
Sąmokslauja ir išduoda,
Apmogina arba pridengia,
Liudija ir miršta
Kankinio mirtim.
Galvingoji Gramatika, žodyno
Imperija, kur viešpatauja
Kūlmus Veiksmažodis, nutukęs
Būdvardis ir nuogas
Daiktavardis,
Kur telpa visas mūsų
Skaumas ir pasaulio
Istorija — turėti, būti, pavadinti,
Klausimo laisvė ir sprendimo
Prievarta (nėra būties
Be klausimo), balandžio
Lietaus fonetika ant tavo lūpų, vėjo
Sintaksė ir sniego alfabetas, —
Vienintelė būtis prieš laiką
Antplūdį, vienintelė būtis turėti
Prasmę ir būti be prasmės,
Kaip mirti už tėvynę ir išlikti
Mirtim, nes žodis
Yra daugiau, nei kūnas, nes nėra
Daiktų, yra tik žodžiai:
Tik žodžiai — Dievas ir žmogus.

Iš rinkinio "Vyno stebukas", už kurį Alfonsui Nykai-Niliūnui teko 1974 metų Lietuvos rašytojų draugijos premija — 1000 dolerių; premijos mectenatis Lietuvos fondas. Jury komisija (P. Gaudys, A. T. Antanaitis, kun. V. Bagdanavičius, MIC, N. Užubaliene ir dr. R. Šilbajoris) premiją paskyrė balsų dauguma š. m. gegužės 25 d. savo posėdyje, Chicagoje.

perėitų metų, iki festivalio meninio vadovo Jean Gascono eros galo.

Kada publika nebegalėjo sutilpti i Festivalio ir Avon teatrus, 1971 metais buvo atidarytas trečiasis teatras, pavadintas The Third Stage. Tai nelabai patrauklios buvusio kazino patalpos pačioje Viktorijos ežerėlio pakrantėje, gal už puskilometro nuo Festivalio teatro. Čia scena pačioje arenoje, salės vidury. Apilink suolai, ne kėdės, kaip sporto halėse. Aktoriai ateina, pavadina, ir per salės vidurį, pro žiūrovus "i užkulisius" išeina. Dekoracijų čia išvis nėra. Čia vaidinamos dar nepripažintų, šiuolaikinių autorių dramos. Kartais buvo statomos operetės, vaidinimai vaikams, atlikta nemažai koncertų. Kai i Festivalio teatrą bilietus reikia užsakyti prieš mėnesį, kai Avon spektaklius bilietų irgi ne visada gausi, tai Trečiojo scenon gali patekti kada nori. Taip būdavo iki 1974-ju sezono galo.

Minėjau pirmųjų keturių sezonų žiūrovų skaičius. I ką Stratfordo festivalis išaugo? Rekordiniai metai buvo 1972-ji: i 336 spektaklius atsilankė 413,187 žmonės. 1973 meta's kažkodėl tebuvo 334 spektakliai ir žiūrovų sulaukta 406,561. Kokie 1974-ju buvo miesto teatru, bet publikai nuo dramų nutolus, paverstas i kiną. Festivalio vadovų rankose jis iš karto atgijo. Po kelių sėkmingų sezonų, 1963 metais Festivalio vadovai jį nuširko, atremontavo, sumodernino. Jis talpina 1.102 žiūrovus. Jo scena standartinė, kaip būdavo Lietuvos arba Vokietijos teatruose. Jame vadinamos vėlesnių laikų dramos, operetės, farsai. Jame vyksta koncertai, o kiekvieno rugsėjo vidury ir filmų festivaliai. Man Avon teatre dar niekada neteko ką "sunkaus" matyti. Kai Festivalio teatre žudosi Anglijos ir Prancūzijos karaliai, klaidžioja dukterų apleistas karalius Lyras, tai Avon teatre visokie bonvivaniai mėgaujasi su Paryžiaus merginomis arba vyksta linksmos Gogolio piršlių derybos. Taip bent iki

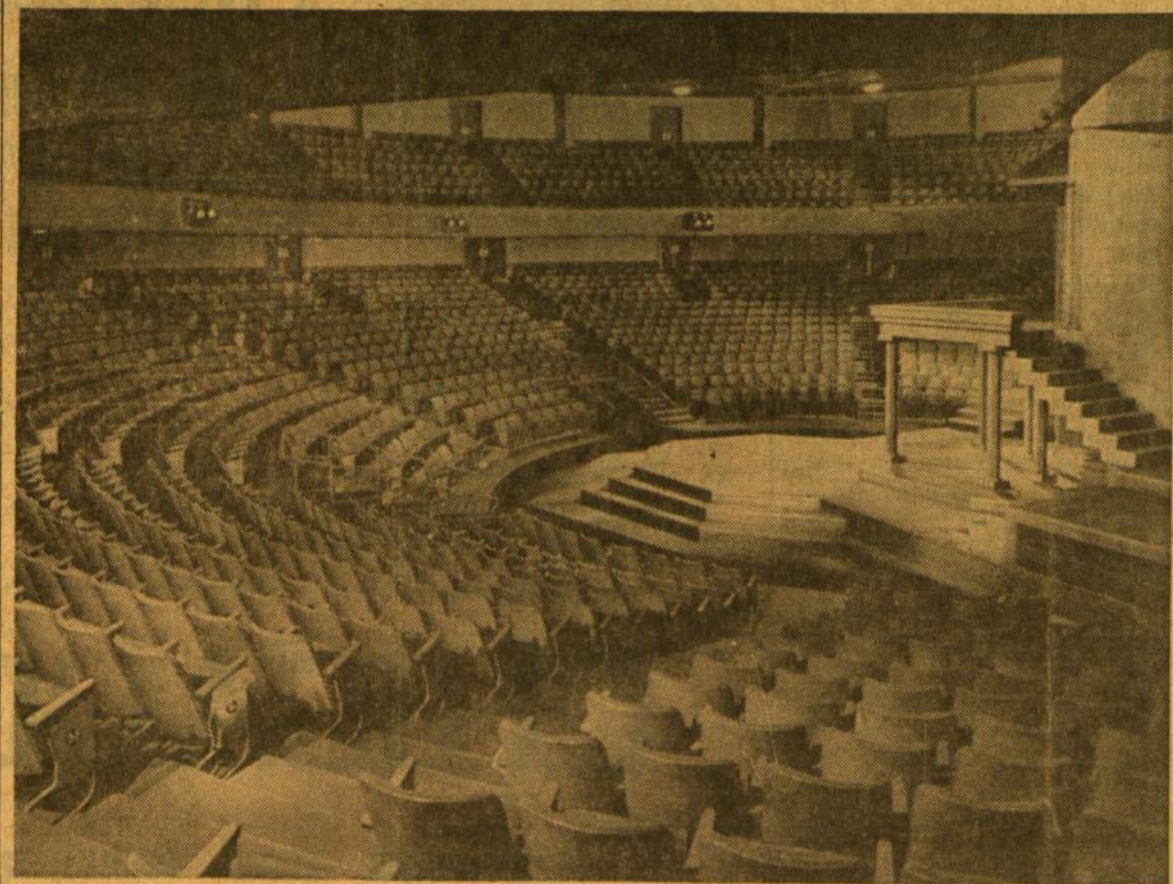
Kanadiškis Stratfordas kaip Shakespeare'o ir kitų klasikų veikalų vaidinimo vieta, dabar garsus visoje Šiaurės Amerikoje. Pašalinius kelerius metus, kai paruošia vaidinimus sekančiam sezonui, su pačiais svarbiausiais veikalais geriausi aktoriai važiuoja gastroliuoti i Europą, Australiją. Šiuo metu gastroliuoja Vakarų Kanadoje.

Repertuaras ir personalas
Stratfordo festivalio pagrindinė specialybė • Williama Shake-

speare'o veikalai. Pernai išleista me informaciniame leidiny paskayta, kad 21-rių metų laike, ta'gi 21 sezono metu, suvaidinti visi Shakespeare'o scenos veikalai, išskyrus vieną. Reikiška, suvaidinti 36 iš 37. Iš jų 18 vaidinta daugiau negu po vieną sezoną. Šalia Shakespeare'o vietą rado: Sophocles (Oedipus Rex), Rostandas (Cyrano de Bergerac), Molière'as (Le Bourgeois Gentilhomme, Tartuffe, The Imaginary Invalid), Wycherly (The Country Wife), Cechovas (The Cherry Orchard, The Seagull), Strindbergas (The Dance of Death), Gogolis (The Marriage Brokers, The Government Inspector), Dumas (The Three Musketeers), Beckettas (Waiting for Godot) Ben Jonsonas (The Alchemist, Valpone), Ibsenas (Hedda Gabler), Mrozekas (Vatzlav), Brechtas (The Threepenny Opera), Turgenevas (A Month In The Country). Tai tik man žinomiausi. Praleidau ir keletą klasikų, ir keletą šiuolaikinių kanadiečių dramaturgų, kurių veikalai daugiausia Third Stage teatre buvo statyti. Nebemėnsiu pastatytų operacijų bei jų autorių, neigi Avon teatre ilmy festivaliuose kasmet rodomų po keliolika geriausių filmų.

Festivalio meno vadovais (artistic director titulu) iki šiol yra buvę trys vyrai: Tyrone Guthrie (1953 — 54), Michael Langham (1955 — 67) ir Jean Gascon (1968 — 74). Man geriausiai pažįstamas Jean Gascon. Jo "viešpatavimo" metu Stratfordas pasiekė didžiausio garso. Ką tik jis pats rež.savo, viskas pavirsdavo auksu. Antai, 1970 metais jis pastatė labai retai vaidinamą Shakespeare'o dramą Symblene. Veikalas laikomas vienu nuobodžiausių ir visi režisieriai jo kratosi. Jean Gascon jį pavertė šedevru, ir publika negalėjo atsidžiaugti. Antra retai statoma Shakespeare'o drama yra Pericles. Jos vengiama dėl pastatymo komplikotumo, nes čia pasaka maišoma su tikrove, veiksmai vyksta dešimčių metų tarpe, jūroje

(Nukelta i 4 psl.)

Festivalio teatro vidus. Dešinėje scena su balkonu. I balkono platformą aktoriai arba įeina pro angą (pačioje dešinėje) arba užlipa laiptais. Scenos priešaky dvi angos i požemį, aptvertos tvorelėmis. Nė viena žiūrovo kėdė nuo scenos pakraščio nenutolusi daugiau kaip 65 pėdas.

STRATFORDAS IR JO FESTIVALIS

(Atkelta iš 3 pusių.)

(Išvuoose) ir žemėje. Gascono 1973 metų vasarą pastatytas, Pericles sulaukė tokio pasisekimo, kad turėjo būti perkeltas ir į 1974-ųjų sezoną. Po jo režisuotos Molière'o komedijos The Imaginary Invalid spektaklio (pereita vasarą) man teko išgyventi retą įvykį: publika sustojusi kelias minutes plojo ir pritariamai šūkavo. Pernai Avon teatre su didžiausiu pasisekimu visą vasarą buvo vaidinamas jo režisuotas operetinis farsas, Offenbach'o La Vie Parisienne. Tai buvo dar vienas, iš visų šonų nužvilgintas scenos perlas.

Dėl seniai numatytų kitų išpareigojimų, Jean Gasconas pereitą rudenį pasitraukė. Meno vadovo vadžias perėmė Robin Phillips. Kaip atrodys jo Shakespeare'as, kiti klasikai bei visokie eksperimentuoti, šiandien galia tik spėlioti. Kad jis Stratfordo festivaliui duos naują kryptį, drįstu spėti iš 1975 metų sezono programos veikalų gausos, o taip ir kai kurių Shakespeare'o veikalų perkėlimo į Avon teatro sceną, ko praityje niekada nėra buvę. Kitaip (lyg sušiuolaikinti) atrodo ir programos leidinyje parodyti kostiumų eskizai.

Kiti žymesni režisieriai yra buvę: Douglas Campbell, John Hirsch, Peter Gill, William Hutt (kartu ir pirmaeilis aktorius), Michael Bawtree. Pati ryškiausia festivalio dailininkė — Tanya Moisevitch. Ji meniška apipavidalino pirmųjų kelerių metų visus pastatymus; ji festivalyje, regis, tebėra ir į dvidešimt trečiąją sezoną žengiant. Kiti dailininkai: Desmond Heeley, Robert Prevost, Brian Jackson, Leslie Hurry — tik keletą pačių išymiųjų tesuminant.

Didelės jaučio odos reikėtų, kad sutalpinum visų pagrindinius vaidmenis turėjusiu, aktorių pavardes. Paminėsiu tik porą tužinų, kuriuos man pačiam teko po kartą ir po daugelį kartų scenoje matyti, kuriuos rašydama kaip gyvus išvaiduoju, nes jie paliko nepaprastą įspūdį. Štai: Leo Ciceri (prieš penkerius metus žuves auto katastrofoje), William Hutt, Kenneth Welsh; panelės Pat Galloway, Martha Henry, Pamela Brook, Amelia Hall, Dawn Greenhalgh; Edward Atienza, Powys Thomas, Douglas Raft, Barry MacGregor, Mervyn Blake, William Needles, Nicholas Pennell, Jack Creley; vėl panelės Angela Wood, Patricia Collins, Louise Marleau, Maureen O'Brien, Irene Worth, Kate Reid; dar Eric Donkin, Nahum Buchman (Izraelio geriausias aktorius, vaidinęs Othello); dar trylikmetis Ian MacDonald, sukūręs keletą ryškių vaidmenų Shakespeare'o ir kitų dramose.

Kas Stratfordo nepažįstate, tu pavardžių jau per daug. Kas Stratfordą už mane geriau pažįstate, gal turite kitoki, gal ir didesni sąrašą. Stratfordą "suradau" tik prieš tužiną metų ir tik po kelis veikalus ten kasmet tepamatau. Reikėtų dar minėti koncertų solistus — vokalistus ir instrumentalistus. Neretas jų didelio tarptautinio garso. Bet man jau būtų per daug. Tik priminsiu, jog mūsų Lilija Sukytė Stratfordo festivalyje dainavo 1965 metų vasarą, ir tai buvo, atrodo, jos pirmas žingsnis į tarptautinę publiką ir į operinį garšą.

Ateinančios vasaros programa

Dvidešimt trečias Stratfordo festivalio sezonas tęsis nuo šių metų birželio 9, iki spalio 11. Bus pastatyta 13 scenos veikalų, įvyks keletas koncertų ir tradicinis filmų festivalis. Vieni veikalai bus vaidinami tik po keliolika, o kiti net po kelias dešimtis kartų.

Kurių autorių ir kokie veikalai stotomi? Paskelbiu, pavadinimų

Festivalio teatras iš vakarų pusės. Čia vakarinis parko pakraštys. Nuotraukoje matoma tik maža dalis gėlynų, teatras supantį iš visų pusių. Nuo teatro į kairę, tad į šiaurę, žalia vejos stėnis, pasibaigęs asfaltuotu keliu ir Viktorijos ežerėlio krantu.

n Lietuvindamas, taip kaip programoje parašyta.

George Bernard Shaw — Saint Joan, Premjera birželio 9, Festivalio teatre. Režisierius William Hutt; dailininkė Maxine Graham; svarbiųjų aktorių tarpe — Mervyn Blake, Pat Galloway, William Needles.

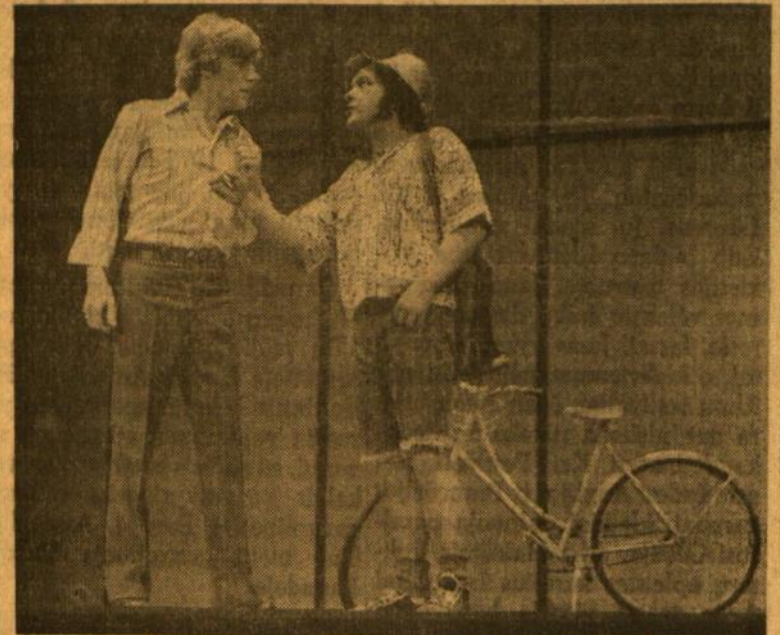
Shakespeare'o — Twelfth Night, Premjera birželio 10, Festivalio teatre. Režisierius David Jones; dailininkė Susan Benson. apšvietimas Gil Wechsler; svarbieji aktoriai — Brian Bedford, Tom Kneebone, Kathleen Widdoes.

Shakespeare'o — Measure for Measure, Premjera birželio 11, Festivalio teatre. Režisierius Robin Phillips; dailininkė Daphne Dare; svarbiausi aktoriai — Brian Bedford, Martha Henry, William Hutt, Kathleen Widdoes.

Du Shakespeare'o veikalai — Comedy of Errors ir Two Gentlemen of Verona bus vaidinami Avon teatre. Abu režisuoja Robin Phillips su David Toguri. Nuo gegužės 19 iki birželio 7, iš viso 19 šių veikalų spektaklių bus skirta studentijai. Comedy of Errors tikroji premjera, skirta visokiai publikai, įvyks birželio 10, o Two Gentlemen... — birželio 11.

Arthur Millerio — The Crucible, Premjera liepos 28, Avon teatre. Režisierius John Wood. Bertold Brechto Trumpets and Drums rampų šviesa išvys liepos 29, Festivalio teatre. Režisierius Robin Phillips; dailininkė Daphne Dare; svarbiausi aktoriai — Brian Bedford, Jacke Burroughs, William Hutt, Tom Kneebone, Nicholas Pennell, Leslie Yeo.

Šiuolaikiniu kanadiškų operų The Fool (muzika Harry Somers, libretas Michael Fram) ir Le Magicien (muzika ir libretas Jean Vallerand) spektakliai pra-

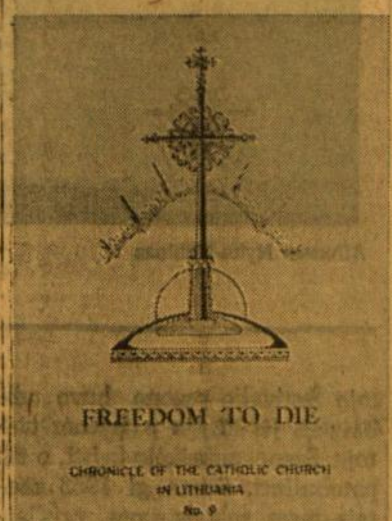

Scena iš Shakespeare'o "The two gentlemen of Verona": Nicholas Pennell — Proteus, Bernard Hopkins — Speed. Veikalas šią vasarą stotomis Avon teatre. Aktorių apranga ir dviratė rėdo režisieriaus Robin Phillips naują kryptį iki šiol Shakespeare'as Stratfordo buvo vaidinamas savo laikų dvasioje.

Nauji leidiniai

FREEDOM TO DIE Chronicle of The Catholic Church in Lithuania No. 9. Translation of Authentic First - Hand Reports from Soviet - Occupied Lithuania. Published by The Lithuanian Roman Catholic Priests' of America, 64-14 56th Road, Maspeth, New York 11378.

Tai vėl "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos" vieno numerio — devintojo vertimas į anglų kalbą. Tokiais atskirais ir labai parankiais numeriais efektingai aprūpinama įvairios laisvojo pasaulio institucijos ir spauda. Šis pagrindinio leidinio, okupuotoje Lietuvoje spausdinamas dideliu žmonių pasivertimu, jau tapo žinomas ir komentuojamas plačiu tarptautiniu mastu. Tikrovės faktais pagrįsta informacija

"Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos" anglų kalba išleisto 9-to numerio viršelis.

sidės liepos 30-sios premjera. Šios operos statomos Third Stage teatre. Richardo Strauss'o operos Adriane auf Naxos (libretas Hugo von Hofmannstahl) premjera įvyks liepos 31, irgi Third Stage teatre. Visų trijų operų dirigentas Raffi Armenian ir jo pavaduotojas Stuart Knussen.

Third Stage teatre dar bus vaidinami še veikalai: Fellowship (jo premjera rugpjūčio 7); Oscar Remembered (rugspjūčio 16; tai lordo Alfredo Douglas atsiminimų apie Oscar Wilde mozaika, paruošta ir atliekama Max'mo Mazumdar); Kennedy's Children (rugspjūčio 25; tai Roberto Patriko vaidinimas iš New Yorko; Oscar'o Wilde komedija The Importance of Being Earnest, po kurios premjeros rugsėjo

29, bebūs tik aštuoni spektakliai iki sezono galo.

Apie koncertus ir filmų festivalį nebekalbėsiu.

Jeigu į Stratfordą važiuosite

Taip, į Stratfordą keliauja teatro mėgėjai šimtus ir tūkstančius mylių. Stratfordo festivalį pamilsta ir tokie, kurie anksčiau teatru labai didelio patraukimo neturėjo.

Taigi, jei į Stratfordą važiuosite, štai keletas patarimų. Jei savaitgaliui, būtinai užsisakykite bilietus iš anksto, ypač Festivalio teatrui. Bilietų kainos Festivalio teatre nuo 1.50 iki 10 dol., Avon teatre — nuo 2 iki 8.50 dol., Third Stage — šokiadieniais 3 dol., o savaitgaliais — 4 dol. Bilietus užsakant paštu, rašyti: Festival Theatre Box Office, Stratford, Ontario, Canada N5A 6V2; telefonu — (519) 273-1600. Tiesiogines telefono linijas turi Detroitas, Buffalo, N.Y. ir penki Kanados didmiesčiai. Motelių yra daug, bet jie gana brangūs, tarp 20—30 dolerių nakčiai. Todėl geriau nakvoti pas miesto gyventojus (matysite skelbimus languose, kad priima turistus), nes jie porą priima už maždaug 10 dol. Valgyklų bei restoranų labai gausu ir kainos nuo žemiausių iki labai aukštų. Maistui galima apsirūpinti ir krautuose — supermarketuose. Jei savaitgaliui, bilietais geriausia apsirūpinti bent trims spektakliams: šeštadienio 2 val. ir 8:30 val. vakaro, bei sekmadienio 2 val. Laiko tarp spektaklių užtenka.

Kanados lietuviai Stratfordą mėgsta ir lanko. Bet labai mažai besitinku tautiečių iš "valstyčių". Gaila. Užtat ir šis ilgas rašiny...

apie religinį persekiojimą kiekvienam vakariečių žmogui daro tiesiog trenkiantį įspūdį.

Čia minimai devintojo numerio angliskajai laidai įvadą parašė kun. Kazimieras Pugevičius, Amerikos Lietuvių katalikų tarnybos direktorius. Leidinį užsisakyti ir kitiems užsakyti galima rašant: "Lithuania Roman Catholic Religious Aid, Inc. 6409 56th Road, Maspeth, New York 11378.

• **ADOMAS GALDIKAS.** Rašo Juozas Girnius, Magdalena Galdikienė, Leonardas Andriekus, Viktoras Vizgirda ir Waldemar George. Išleido Magdalena Galdikienė. Redagavo dr. Juozas Girnius. Dailininkas — V. Vizgirda. Spalvotų reprodukcijų nuotraukos — V. Maželio. Spauda: Lietuvių Enciklopedijos leidykla Bostone.

Meno ir dailiosios knygos mėgėjams nauja staigmena — knygų lentynoje pasirodė prabangus leidinys apie mūsų žymaus dailininko kūrybą ir gyvenimą lietuvių kalba. Tai tarytum papildymas 1973 m. October House leidyklos New York'e išleisto "Adomas Galdikas: A Color Odyssey" monografijos.

Naujas leidinys tokio pat formato, tik vienu spaudos lanku storesnis. Spalvotos nuotraukos, kurių klišių gamyba labai brangi, pakartotos tos pačios. Nespaltų nuotraukų skaičius žymiai papildytas, ypač iš ankstyvojo kūrybos laikotarpio.

Leidinį išleido Magdalena Galdikienė, sutelkdama lėšas iš parodos A. Galdiko parduotų kūrinių.

Leidinį redagavo dr. J. Girnius, pratarmėje išryškindamas dailininko reikšmę tarptautinėje plotmėje. M. Galdikienė, talkinama leidinio redaktoriaus, pateikė būdingiausias Galdiko gyvenimo biografinius duomenis. Poetas ir artimas Galdiko bičiulis Leonardas Andriekus nušviečia dailininko kūrybos ir gyvenimo kelius svetimosios žemės. Dail. V. Vizgirda aptaria Galdiko kūrybą ir jos laikotarpius. Leidinyje duodamas ir 1931 m. Paryžiuje išleisto Galdiko monografijoje Waldemar George straipsnio vertimas iš prancūzų kalbos, kurį atliko A. Nyka-Nilūnas.

Tekstų pabaigoje pateikti kūrinių rinkinių, premijų, parodų nuotraukų autorių sąrašai ir bibliografija.

Knygos apipavidalinimą tvarkė dail. V. Vizgirda. Spaudos (Nukelta į 5 pusl.)

Poezijos pavasaris Chicagoje

1975 metais gegužės 30 — 31 d.

Justinas Marcinkevičius

O TEVIŠKE...

*O tėviške, laukų drugelį margas,
Jau tavo pieva — mano atmintis,
kur tu skraidai skambai, lengva, spalvinga,
kaip atlaidų skarelės parugėm.*

*O tėviške, sudžiūvusiuos duonos rieke,
nūdžęs šaukšte, peili be kriaumų,
takeli, dingstantis vaikystės soduos,
kur šviečia motinos graži galva.*

*O tėviške, suskilus tėvo klumpe,
puodeli šilto pieno vakare,
sesers maldalnyge, elementoriai,
į dūgėles nukritęs obuoli.*

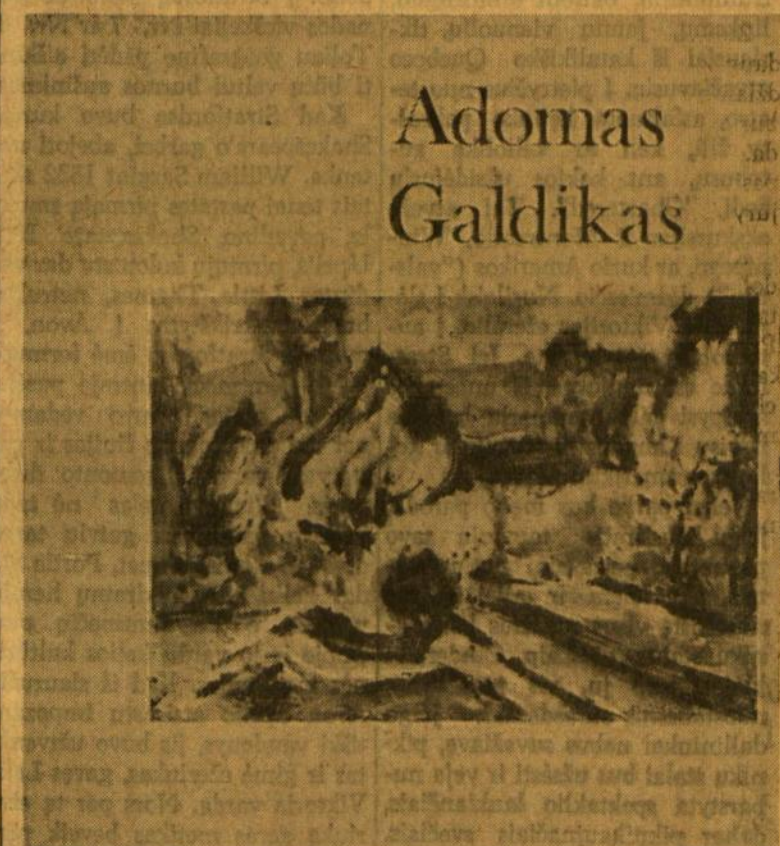
*O tėviške, sudžiūvusiuos duonos rieke,
ligonio kosulį nakties tamsoj,
nutrūkęs panti, šiltas karvės smūki,
komunija, prilipus gomury.*

*O tėviške, aprūkęs lempos stilde,
praplyšus kojine, rūgų šliti,
kuodeli pakučių, sūdos puodyme,
dūneli, vinguriuojantis dangun.*

*O tėviške, kuokiojantis beržyne!
Po tavo giliašakne širdimi
lyg po užkeiktu akmeniu pažindo
vaikystė mano — tas baikštus žaltys.*

*O tėviške, drugelį mano margas!
Po tavo sutrumėjusiu sienkečiu
lig šol dar gulį stebuklingi sodžiai,
kurių, tur būt, jau niekam nebereiks.*

(Iš 1975 m. "Poezijos pavasario", išleisto Vilniuje)

Lietuviškosios Adomo Galdiko monografijos viršelis.

Philomena sako:

- KAS NETAUPO ATEICIAL, TAS NESIRUOSIA ŠVIESESNIAM IR TINKAMESNIAM GYVENIMUL.

CHICAGO SAVINGS MOKA ANT PAGRASTŲ KNYGUEIŲ	5.25%
\$1,000 įdėtas vienems metams duos	6.5%
\$1,000 įdėti 4 metams duos	7.5%
\$1,000 įdėti 6 metams duos	7.75%

Nuošimčiai priskaitomi kas dieną, išmokami kas trys mėnesiai. Kiekvienas taupytojas yra apdraustas iki \$40,000 per Federalinės Valdžios Apdraudą F. S. L. I. C.

CHICAGO ★★★★★

savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

Kultūrinė kronika

Lietuvių katalikų mokslo akademijos 1974 metų premijos dr. Jonui Griniui, kun. Pranui Gaidai ir kun. Alfonsui Grausliui

Dr. Jonas Grinius

Kun. Alfonsas Grauslys

Lietuvių katalikų mokslo akademijos pirm. kun. dr. Antanas Liujma, S. J., iš Romos praneša, kad paskirtos LKM akademijos premijos už 1974 m. darbus. Mokslo veikalo premiją balsu dauguma laimėjo prof. dr. Jonas Grinius už savo veikalą "Veidai ir problemos lietuvių literatūroje".

Religinio turinio vaikalų premiją balsu dauguma laimėjo kun. Alfonsas Grauslys už veikalą "Šviesą tamsoje", išleista Krikščionis gyvenime leidyklos.

Žurnalistikos premiją balsu dauguma laimėjo Toronto leidžiamo savaitraščio "Tėviškės Žiburiai" red. kun. dr. Pranas Gaidas. Už kiekvieną premijuotąjį pasisakė nemažiau kaip keturi jūri komisijos asmenys.

Kiekviena premija — po 1,000 dol. Visų trijų premijų mecenatas — kun. dr. Juozas Prunskis. Premijų įteikimą praversti palieka Chicago, Toronto ir Miuncheno Liet. kat. mokslo akademijos židiniams.

Apie šias premijas Vatikano radijas paskelbė Lietuvos žmoniems.

Premijos skirti jūri komisijos

1974 metų Lietuvių rašytojų draugijos premija paskirta poetui Alfonsui Nykai-Niliūnui

Lietuvių rašytojų draugijos sudaryta jūri komisija skirti premijai už 1974 m. išėjusią geriausią knygą, susidedanti iš Algirdo Titus Antaničio, Vytauto Bagdanavičiaus, Povilo Gaučio, Rimvydo Šilbajorio, Nijolės Užbalienės, susirinko posėdžiui 1975 metais gegužės 25 d. Chicagoje. Išrinkus pirmininku Povilą Gaučį, sekretorium Vytautą Bagdanavičių, apsvarstė 1974 me

NAUJA BR. BUDRIŪNO KANTATA

Los Angeles mieste gyvenantis kompozitorius Bronius Budriūnas šiuo metu baigė rašyti naują veikalą — kantatą. Kantata pavadinta, "Tu Vilniuj pasilik, valdovė". Jos libretas parašytas Kazio Bradūno. Veikalas yra religinio ir tautinio pobūdžio, skirtas atlikti mišriam chorui ir solistui bosui — baritonui; trunka apie 20 — 25 minutes. Veikalas dedikuotas Vilniaus, kaip Gedimino sostinės, 650 metų sukakčiai. Veikalą kompozitoriui ir libretistui parašyti užsakė žymūs kultūrinių užmojų mecenatas, prelatas Juozapas Antanas Karalius. Rūpinamasi kantatą orkestruoti ir atlikti ją su simfoniniu orkestru.

• EGLUTĖ, 1975 m. gegužės mėn. Lietuviškas laikraštėlis vaikams išvijo, leidžiamas se-

Nauji leidiniai

(Atkelta iš 4 pusl.)

darbus atliko Lietuvių Enciklopedijos leidykla labai rūpestingai. J. Kapočiaus priežiūroje. Leidinio tiražas tik 500 egz. Kaina 20 dol. su persiuntimu.

Užsakymus siųsti: Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn. 06260.

• LAISKAI LIETUVIAMS, 1975 m. gegužės mėn. Nr. 5. Religinės ir tautinės kultūros žurnalas, leidžiamas lietuvių jėzuitų. Redaguoja Juozas Vaišnyš, S.J. Administruoja Petras Kleintotas, S.J. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636. Metinė prenumerata 6.00 dol.

Redakcijos vedamas ir J. Miškinio straipsnis skirti Motinos dieni. Vincas Liulevičius tešia savo straipsnį apie Valančių, o Alfonsas Grauslys apie pirmąją Bažnyčios daktarę J. Venckus, S. J. supažindina skaitytojus su kardinolu Henry Edward Manning (1808—1892). Apšvičia ir kitos įdomios medžiagos, pateiktos atskiruose straipsniuose ir įvairių temų skyriuose. Žurnalo numerius puošia Vilijos Eviatės nuotraukos.

• SKAUTŲ AIDAS, 1975 m. balandžio mėn. Leidžia LSS Tautingai pirmąją. Redaguoja A. Namikienė, 6041 S. Fairfield Ave., Chicago, Ill. 60629. Administruoja A. A. Orentas, 6842 S. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60629. Prenumerata metams 5.00 dol.

• SKAUTŲ VEIKALAI SKIRTAS JAUNIMUI, 1975 m. balandžio mėn. Leidžia LSS Tautingai pirmąją. Redaguoja A. Namikienė, 6041 S. Fairfield Ave., Chicago, Ill. 60629. Prenumerata metams 5.00 dol.

• MŪSŲ ŽINIOS, 1975 m. gegužės mėn. 25 d. Lietuvių jėzuitų ir jaunimo centro Chicagoje biuletenis. Redaguoja Danutė Vakarė. Atsakingasis redaktorius Algimantas Kezys, S.J. Adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago Ill. 60636.

Vedamasis skirtas Sekminėms. Daug mokyklinės veiklos, parodytos nuotraukose. Vertinama JAV LB Vidurio Vakarų apygardos atstovų suvažiavimas, Audronės Simonaitytės rečitalis, meno mėgėjų paroda. Daug vietos jaunimo veiklai ir jų pasisakymams.

LAIMESITE
Jei šiuo metu atsidursite Florida, Erie okeano, su privaziu plaukimo baseonu ir visais patogumais. Jūs galite gauti gražius apartamentus arba kambarius tik už trečdajį normalios kainos. Kreipkitės į:
TOWN AND SURF APTS.
9024 Collins Ave.
SURFSIDE
Arba skambinkite vakarais (Miami Beach), Fla. 33154
B. SERGAUCIUI (305) 672-4903

MARQUETTE PHOTO SUPPLY
REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS
Daug sutaupysite pirkdami šiuos įvairius foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai pigiai. Pūnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidars pirmą ir ketvirtą vakarais iki 9 val.
3314 West 63rd Street
Tel. Prospect 6-8998
Chicago, Illinois, 60632

Kun. Pranas Gaida

buvo: 1. Religinio veikalo: kun. dr. Andrus A. Baltinis (JAV), prel. dr. Petras Celišius (Vokietija), dr. Juozas Girnius (JAV), kun. dr. Vytautas Kazlauskas (Italija), prof. dr. Kestutis Skrupskelis (JAV).

2. Mokslo veikalui: kun. dr. A. Baltinis, dr. J. Girnius, kun. Rapolas Krasauskas (Italija), prof. dr. Paulius Rabikauskas, S.J. (Italija), prof. dr. K. Skrupskelis.

3. Žurnalistikos premijai: dr. A. Baltinis, dr. J. Girnius, dr. V. Kazlauskas, R. Krasauskas ir prof. dr. K. Skrupskelis.

tais išėjusias trylika knygų, trims balsais premija paskyrė Alfonsui Nykai-Niliūnui už jo eilėraščių rinkinį "Vyno stebuklas", "žymia dalimi labiausiai atitinkanti grožinei literatūrai apilamai ir poezijai specialiai statymą vertės sandartą — minties ir formos tobulą santykį, iškeliantį kalbos galimybes į aukštesnę kūrybinio žodžio dimensiją".

selių Putname. Redaguojat ses. Ona Mikailaitė, Elena Juknevičienė ir Danguolė Sadūnaitė. Metinė prenumerata 7.00 dol. Adresas: Eglutė — Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn. 06260.

Laikraštėlis išvijoje leidžiamas jau jubiliejinus 25 metus. Gražus pažiūrėti, smagus pasikaityti.

WAGNER and SONS
TYPEWRITERS,
ADDING MACHINES
AND CHECKWRITERS.
NAUJOS — NAUDOTOS
Nuomoja, Parduoda, Taiso
Virš 50 metų patikimas juma patarnavimas
5610 S. Pulaski Rd., Chicago
Phone — 581-4111

Vyskupo Motiejaus Valančiaus 100 metų mirties sukaktuvėms skirta kultūrinė vakaronė š. m. gegužės mėn. 23 d. Jaunimo centre, Chicagoje. Kairėje — publika klausosi Kazio Bradūno paskaitos ir aktorės Nijolės Martinaitytės račiuojamų Valančiaus raštų ištraukų. Dešinėje — gyvas susidomėjimas ten pat Broniaus Kviklio suruošta Valančiaus raštų, rankraščių, faksimilių, plakatų, nuotraukų ir kitų rašytoją liečiančių retybių paroda. Nuoc.: A. Gulbinsko

Filmų įvairumai

STASĖ SEMĖNIENĖ

Jean Genet dramos veikalas "The Maids" pakliuvo į sceną 1947 m., dar anais laikais, kai asmeninės ir lytinės tapatybės krizės nebuvo tokios populiarios ir įžiliai reikiančios, kaip šiandien.

Dabargi, Amerikiečių filmų teatras (American Film Theater) pakėlė uždangą ir filmo versijai su trim labai jau žinomom galūnėm — išpūdingomis aktorėmis Glenda Jackson, Susannah York ir Vivien Merchant. Kūliai surežisavo Christopher Miles. Veiksmas vyksta paryžietiška, ištaigingame buduare.

Genet veikalas gvildena atkakliai kietasprandišką uždavinį — sužinoti, kas mes esame. Tam tikslui pasiekti jis sukuria rūpestingai perdirbtas, protines, žodiniškai hipnotiškas apeigas, kurias čia dvi tarnaitės atvaizduoja reguliariai, o ši paskutini sykį ir visai skirtingai.

Tai yra sprendžiamoji mįslė, abstrakcija — mintinis atitraukimas, suvaidintas trijų veikėjų. O mįslės niekam nėra patrauklios ar jausminiai žavingos. Tikras ženklas, kas čia, pagaliau, vyksta, yra tai, kad mes neturime jokio jausmo, ryšium su charakteriais įveltais veiksmu. Čia svarbi pati idėja, bet ne žmonės.

Gal ir yra visa filmo laimė, kad jame vaidina Jackson ir York, kurios perduoda aiškiai jaučiamą vieną kitai šilumą ir puikų kaltės pajautimo jausmą. Jų profesionališka vaidyba užtušuo-

ja visus kitus trūkumus. Filmą "THE MAIDS" tyrinėja netikrą nudavimą ir savotišką beprotybę, kurioje įveltas tapatybės ieškojimas.

Dvejetas tarnaičių Solange (Jackson) ir Claire (York) dirba pas prancūzų Madame (Merchant). Jos nekenčia savo ponios ir jos nepakenčia paties žodžio "tarnaitė". Jos svajoja apie laisvę. Tarnos savoka joms yra vergiška.

Solange ir Claire galėtų lengvai palikti savo poniją. Tačiau juodvi fantazuoja: pamėgdžioja ponios balsą, vadovaujamas jos autoritetu, dangstos jos drabužiais.

Jos netgi pasikeičia vardais. Solange tampa Claire, o Claire — Madame.

Tačiau realusis gyvenimas

ikrypuoja į jūtų ceremonijas. Jos abi slaptai įduoda policijai ponios mylimąjį. Ponia įdūksta. Ji nepakenčiamai grasi, bet sukta gudri ir vylinga, o fiziniai pranaši. Tarnaitės yra priverstos pribaihti tikrovėje savo poniją, kaip fantazijoje išvaizduoja. Tačiau toji išvengia arbatos puoduko su nuodais.

Pagaliau lyg iš pamišusios operos paskutinioji scena — Solange, nuduodama Claire, pakisha apnuodytą puoduką Claire, kuri miršta, nuduodama poniją.

Solange atidaro amžinai uždarytus langus, išėina į balkoną ir skelbia savo laisvę. Dabar ji ne tarnaitė, o Žudikė. Naujasis vardas ją išlaisvina. Išlaisvinta ir Claire, nes jis yra Nužudytoji. Jos pamišusios, bet gal jos, kartu su autorium, šioje matematiškoje lygytje bando surasti tašką, kuris mūsų protui nesuprantamas.

Šioje prancūziškos iliuzijos angliškoje versijoje stipriausios yra aktorės: Jackson, visados išpū-

dingai, žaviai šurkštoka, čia šiek tiek palinkus šaržuoti; York natūralus žavumas aptemdytas; o Merchant didingai gudri ir bejausmė.

GERA NAUJENAI!
Zemiausias persinimo išlaidos!!
Jokia kita firma neturi zemiausias persinimo kainas už Inter-Trade Express Corp.
Dabar jūsų giminės gaus didesnę vertę, kaip niekada ankščiau.
UŽSISAKYKITE DABAR TIK PER INTERTRADE EXPRESS CORP.
GERIAUSIĄ DOVANĄ SIŪSTI
Į LIETUVĄ SPECIALŲS RUBLIŲ PAŽYMEJIMAI

INTERTRADE EXPRESS CORP pirmiausia pasakė apie tai, o jūsų giminės pritarė. Su specialiu rublių pažymėjimais jūsų giminės gali gauti viską, ką tik nori, už dalelę reguliarios kainos. Tai tas pat, kai jėiti į krautuvę su 100 dol ir už tuos gauti 200 dol. ar 300 dol. vertės prekių. o gal net daugiau!

INTERTRADE EXPRESS
ORI mela jums nemoka mai prisijus įrodyma. Specialių rublių pažymėjimus galime paversti į reguliarius rublius aukščiausiu kursu.

SU PILNA GARANTIJA GREICIAUSIAS PATARNAVIMAS
Pažymėjimai pristatomi maž daug per tris savaites. Vieno spec. rublio kursas yra \$2.63. **TAS KURSAS APIMA VISKĄ NERA JOKIŲ KITŲ MOKĖJIMŲ.**

REIKALAUKIT MŪSŲ NEMOKAMO ILLUSTRUOTO KATALOGO
Užsakykite Dabar. Užsakykite tik per **INTERTRADE EXPRESS CORP.**
125 East 23rd Street
Penktas aukštas
New York, N.Y. 10010
Tel.: 982-1530

LABAI SVARBU AUTOMOBILIAI
Pilnai garantuotas greičiausias pristatymas
Pasirinkite iš šių naujų modelių
ZHIGULI VAZ 2101 US \$3706.00
NAUJAUSIAS PAGERINTAS EXPORT MODEL ZHIGULI VAZ 2103 US \$4246.00
ZHIGULI VAZ 2102 STATION WAGON US \$4082.00
EXPORT MODEL MOSKVITCH 412 IE US \$3756.00
MOSKVITCH 408 IE US \$3454.00
MOSKVITCH 426 IE STATION WAGON US \$3919.00
MOSKVITCH 427 IE STATION WAGON US \$4205.00
NAUJAS PAGERINTAS ZAPOROZHETS ZAZ 968 AE US \$2712.00

REIKALAUKIT SPECIALIŲ BIULETENIŲ SU AUTOMOBILIŲ PAVEIKSLAIS, APARTMENTAIS, NAUDOTAIS ROBAIS SVECIAMS IS USSR
REIKALAUKITE MŪSŲ SPECIALAUS BIULETENIO MES TURIM 28 METŲ PATYRIMĄ ŠALYSE BIZNYSJE IR TAIP PAT TURIM TOKSTANGIUS PATIRKENTŲ KLIENTŲ

A. TVERAS
LAIKRODŽIAI IR BRANGŪNYBĖ
Pardavinimas ir taisymas
3646 W. 69th St., Tel. REpublic 7-1194

EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ
IS BOSTONO IR NEW YORKO
Kaina nuo \$739.00
DAR YRA VIETŲ SEKANCIOSE GRUPĖSE
birželio 25 rugėjo 3
Ilepos 18 rugėjo 19
rugpiūčio 20 gruodžio 19
lapkričio 21
Prie šių grupių galima jungtis iš kitų miestų su papildomu mokėslu pav., vykstantiems iš Chicago \$119.00
Clevelando \$4.00
Detroito \$74.00
daugiau
Patartina registruotis iš anksto — vietų skaičius ribotas.
Dėl smulkesnių informacijų kreiptis į:
TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE
393 West Broadway, P.O. Box 116
So. Boston, Mass. 02127
Tel. (617) 268-8764
Savininkė: ALDONA ADOMONIENE
Air fares subject to Government approval.

5 1/4% HIGH RATES 7 1/2%
PAID QUARTERLY AT
BRIGHTON FEDERAL
SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
HIGHEST RESERVES
4071 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
TEL: LA 3-8248
(WEST OF CALIFORNIA AVE.)
PER ANNUM 30 months minimum \$5000 or more
PER ANNUM certificates \$5000 or more 4 year min
PER ANNUM 6 1/2% \$1,000 or more 1 year min

FILOSOFIJA LAISVĖS SARGYBOJE

(Atkelta iš 2 pusl.)

seniau keltą mintį, reikia dar pridurti, kad minios grėsmė veržiasi į mus ne tik propagandos, fanatizmo ir kolektyvizmo, bet ir materializmo forma; materializmo dvejopu būdu: kaip pasaulėžiūros ir kaip gyvenimo.

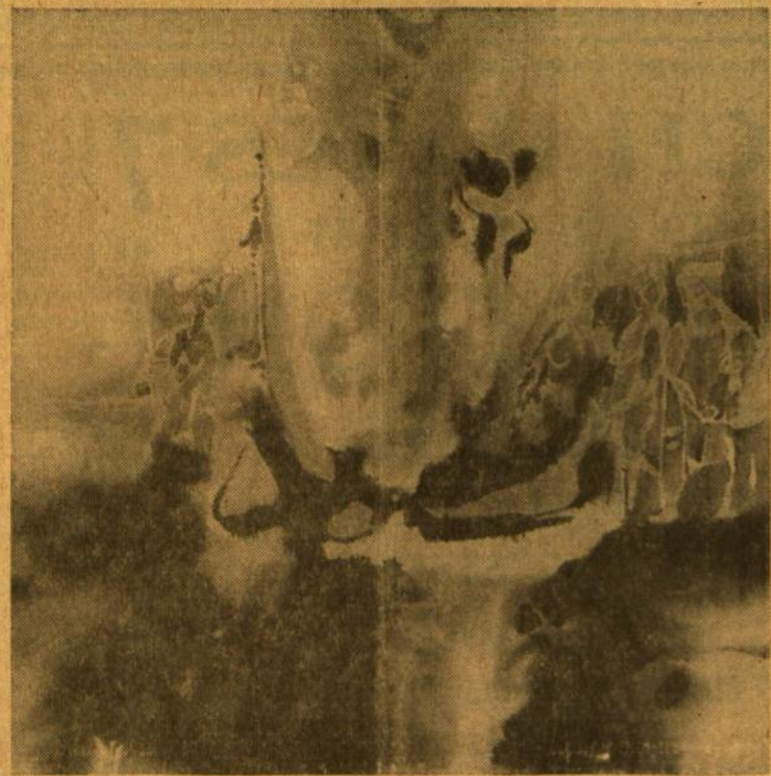
Solvjovas buvo teisingas, teigdamas, kad materializmas kilo Vakarų mąstyme kaip atoveika kraštutiniam Hegelio idealizmui, kuriame gamta suvokiama ne kaip skirtinai savarankiška būtis, o tik kaip dialektiškai išsivystančios absoliutinės dvasios savęs paneigimas. Prieš šį tad gamtos nuvertinimą ligi šmėklos kaip tik ir sukilo materializmas, teisingai įvelgęs medžiagos vertę bei jos vaidmenį žmogaus egzistencijoje. Net ir K. Markso materializmas ekonominių veiksnių lytimi kūrėsi žmogaus išlaisvinimo reikalui. Bet štai šią materializmo atoveiką ištikto toks pat likimas, koks savo metu buvo ištikęs ir Bažnyčią; ji virto prievartine medžiagos pirmenybės objektyvacija istorijoje. Komunizmo banga, einanti dabar per pasaulį, nešasi materialistinę pasaulėžiūrą kaip privalomą kiekvienam, kuris patenka į šios bangos sriautą. Kiekviena komunistinė valstybė virsta šios pasaulėžiūros atstove bei gynėja, nepakenčianti šalia savęs jokios kitos pasaulėžiūros; valstybiniai organai tampa inkviziciniiais organais, nepalyginamai uolonesniais ir sėkmingesniais, negu praetyje. Kilęs laisvės vardu ir siekęs žmogui laisvės, materializmas įsikūnija tokia prievarta, kokios istorijoje vargu ar esame regėję. Argi tad ne laikas, kad gimtą naują filosofiją sutremptai žmogaus laisvei atstatytų? Ar ne laikas, kad ateitų tokia filosofija, kuri skelbtų žmogų ne kaip „psichinį daiktą“, o kaip vienkartinį Aš, neatstojamą savo verte ir nepakartojamą savo pobūdžiu? Ar ne laikas, kad apie laisvę būtų kalbama ne ryšium su aplinka, su visuomene, su tauta, o ryšium su giliausiojo mūsų būties pagrindu, kuris mūsų laisvę kaip tik ir reikišias? Ar ne laikas, kad sielovadišką laisvės baimę pakeistume apsisprendimo drąsa? Nes tik tokiu atveju galėsime sėkmingai atveikti į materialistinę pasaulėžiūrą prievartinį įsikūnijimą komunistinės valstybės pavaldumui.

Tačiau materializmas graso laisvei ne tik kaip pasaulėžiūra, bet ir kaip gyvenimas. Pirmoji grėsmė yra jau įsikūnijusi Rytuose, baigia įsikūnytį Azijoje ir kėsina įsikūnytį nevienoje Afrikos ir Pietų Amerikos šalyje. Pasaulis iš tikro pamažu, tačiau regimai patenka į dvasinę vergiją, nešamą komunistinės santvarkos. Bet tai yra tik viena materializmo vergijos pusė. Šalia šiosios žengia kartu ir kita vergija, kurią vadiname materialistine gyvenimu. Tai toks gyvenimo būdas, kuriame kūninių žmogaus reikalų aprūpinimas yra plečiamas ligi pertekliaus ir kuriame šie reikalai persveria dvasinius reikalus. Šitokią gyvenimo būdą lietuviškai vadiname miesčioniškumu. Ji galima vadinti ir suburžuazėjimu, naudojant tarptautinį terminą. Kiekvienu tačiu atveju jis reiškia tą patį, būtent: pasijungimą kūninių reikalų perversmai. Būdami verčiamai reiklūs, šie reikalai apima vis didesnę žmonių minią ir skverbiasi vis giliau į žmogaus būvį, persunkdami jį medžiaga ligi pat jo gelmių, „geresnė gyvenimo kokybė“, apie kurią dabar kalbama gana garsiai, čia iš tikro reiškia medžiaginių gėrybių kokybę bei kiekybę, bet anaipol ne dvasinės būsenos — mokslo, meno, religijos — gerėjimą žmogaus viduje. Šitoks žmogaus būvio sumedžiagėjimas dabar yra apėmęs visus aukštesnio ūkinio lygio kraštus Vakaruose. Jie yra laisvi nuo materialistinės prievartos pasaulėžiūros, tačiau jie yra pavergti

materialistinės prievartos gyvenimo: retas kuris įstengia spirtis šiai vergijai ir nesistengti „kilti aukštyne“, atsikreipdamas į dvasinę kultūrą ir puoselėdamas jos vertybes. Nuostabusia betgi, kad ši gyvenimo vergija ateina laisvu apsisprendimu. Materializmas kaip pasaulėžiūra yra prievartinis iš valstybės pusės. Materializmas kaip gyvenimas yra prievartinis iš paties žmogaus pusės. Pats žmogus čia prievartauja save, kad sektų kitais, tapdamas „kaip ir visi“. Pats žmogus čia sudeda savo laisvę prie apsirūpinimo kojų.

Jeigu tad filosofija iš tikro stovi laisvės sargyboje, tai ji šandien turi sukilti ne tik prieš materialistinę pasaulėžiūrą, brukamą komunistinės santvarkos, bet ir prieš materialistinę gyvenimą, brukamą buržuazinės santvarkos. Ji turi nuplėsti materializmui šią dvilypę kaukę, atskleisdama laisvės būtinybę pasaulėžiūroje ir dvasinių reikalų pirmenybę gyvenimoje. Pati tad mūsų amžiaus istorija klabena šandien filosofijos duris ir laukia naujo jos proveržio, kuris pratęstų amžiais ėjusią kovą už žmogaus laisvę. Nes neatstojamą žmogaus laisvės, visos šandien kuriamos vertybės istorijos teisme pasirodys esančios bevertės, „Laisvė yra visų vertybių versmė: nėra nieko žmogiškai vertinga, kas nėra laisvai pasiekta. Kur nėra laisvės, ten nėra nė vertybių“ — tai didžiai įvalgūs mūsų sukaktuvininko žodžiai (J. Girmius, Liet. Encikl. XIV, 79), kuriais išreiškiamas tikrasis santykis tarp laisvės ir kultūrinės kūrybos.

Užsklęskime šį jubiliejinį apmąstymą paties jubilato pastraipa iš jo straipsnio apie laisvę metafizine prasme; pastraipa, kurioje išpūdingai išsina aikštėn tiek rūpestis laisvės reikalu, tiek grėsmė pačiai laisvei ir kuria jubilatas įsijungia į eilę mąstytojų, iš tikro stovinčių laisvės sargyboje: „Laisvę gali laiduoti tik pačių žmonių gyva laisvės samonė. Žmonės tačiau paprastai laisvės neįvertina tol, kol ją turi. Kas nėra kentęs prievartos, tas laisvę ima laikyti savaime suprantamu ir tokiu banaliu dalyku, kuriuo nereikia nė rūpintis. Užtat visoki demagogai lengvai suvilioja mases. Niekada visam laikui nelaimima, laisvė visada yra pavojuje ir todėl visada privalo būti ginama tu, kurie jos vertę supranta. Ir pačioje laisviausioje santvarkoje niekas nėra automatiškai laisvas. Laisvam galima būti ne automatiškai, o tik savo paties pastanga. Kiekvienas automatizmas, kritinės samonės išblėsimas yra laisvės sunaikinimas. Nė laisviausia santvarka negali priversti, lyg kokiam darbui, tu, kurie patys savo laisvę išblėsinai, sustingdami papročiuose, nekritiškai suklypdami prieš autoritetus, atsakomybę pakeisdami paklusnybe, iš dvasinio

Ada Sutkuvienė

Kompozicija (akvarelė)

Sukaktuvininko dr. Juozas Girnius šeima Schwabisch-Gmünd stovykloje, atsisveikinanti su bičiuliais, liekančiais Vokietijoje (1949 metais). Iš kairės į dešinę: dr. Zenonas Ivinskis, dr. Antanas Maceina, Ona Girniuvienė, dr. Juozas Girnius, poetas Alfonsas Nyka-Niliūnas, Alina Grinienė ir dr. Jonas Girmius. Priekyje Girnių sūnūs: Kęstutis ir Ramūnas.

Dėmesio L. Rastenytės-Lapinskienės lėlių teatrui

ZITA SODEIKIENĖ

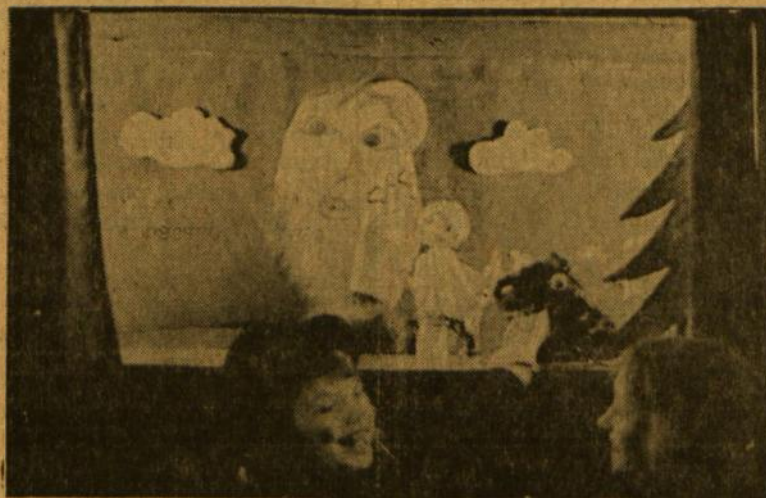
Už miniatiūrinės scenos, ant stalo ir grindų guli medžiagos, kartono ir medžio objektai. Tik išžiūrėjus, pradėdi pastebėti skurdinius veidus, blizgančią aukso karūną, kartono vežimą, tvora. Sunku įsivaizduoti, kad prieš porą minučių visi šie objektai buvo gyvi ribotame valandos laike.

Lėlių teatras! Meno forma, kuri jau labai seniai džiugina vaikus, taip pat ir suaugusius. Forma, kuri reikalauja ypatingos vaizduotės, koordinacijos, techniško pažinimo ir sugebėjimo viską sujungti į vieną, padaryti iš gyvu, patraukliu, nenuobodžiu. Šis lėlių teatras savo tikslą pasiekė puikiai.

Laimos Rastenytės-Lapinskienės dėka Chicagoje išvydome pirmą lietuvišką lėlių teatrą. Jau buvo trys spektakliai. Programą tingumo savo pažūromis laikydami tai, kas tėra kitų... propaguojami dalykai. Nėra laisvės be mąstymo, ir todėl negali būti laisvu vadinamas tas, kas pavada kam nors kitam mąstyti už save“ (t. p.). Iš tikro, nėra laisvės be mąstymo! Todėl mes ir lūkuriojame, kad naujasis mąstymas sukils prieš dabartinę žmogaus nelaisvę ir kad filosofija vėl atsistos laisvės sargyboje. Ir šį lūkestį teikiame Dr. Juozui Girmiu kaip mūsų dovaną garbingos jo sukakties proga.

Antroji pasaka „Liepsnabarzdis“ visapusiškai buvo bene stipriausia iš visų trijų. Šios pasakos mažas piemenėlis savo gudrumu apstato milžiną „Liepsnabarzdį“. Stiprybė čia glūdėjo scenos paprastume ir milžino vaizdinėje interpretacijoje, rodant jo tik didelę galvą ir vieną ranką, kurios efektingi judesiai jungė visą veikalą. Mažas, silpnas, birbynę pučiantis piemenėlis puikiai iškėlė didžiulį fizinę jėgą skirtumą tarp milžino ir vaiko. Čia vėl, puikus efektas buvo pasirodžiusi lietuviška meška, kuri taip pat linksmai visus nuteikė, išskyrus milžiną.

Trečioji pasaka „Petriukas ir vilkas“ turėjo šiek tiek trūkumų, bet tik dėl to, kad prieš pat spektaklį sugedo „taperekorderis“, ir nebuvo imanoma išlaikyti ritmo, pasiliko per ilgos pauzės tarp veiksmų. Kad ir su šiais trūkumais, kai kurie momentai, kaip pvz. ginčas tarp anties ir paukščio, buvo atlikti pasigėrėtinais. Liucijus Alenskas, jaunas aktorius, daug sykių pasirodęs Chicago scenoje, efektingai naudodamas balsą, atliko paukščio, se-

Laimos Rastenytės-Lapinskienės lėlių teatro pasakoje „Liepsnabarzdis“ lietuviškai kalbančios lėlės jauniems žiūrovams labai patinka.

nuko Perkūno, velnio, milžino ir vilko vaidmenis.

Audrius Viktoras — dar jaunesnis, 12 m. aktorius, kuris reikišias Alvedo vaikų teatre, puikiai atliko dailidės, piemenuko ir Petriuko vaidmenis, labai gerai atlikdamas savo paskirtį.

Pati Laima Rastenytė buvo pasakotoja, ragana, meška, antis ir katytė. Jos balso valdymas ir įsijautimas į kiekvieną charakterį buvo jau išskirtinio lygio menas.

Vaikų reakcija, kiek buvo girdėta iš kitų spektaklių ir kiek patį mačiau paskutiniajame, buvo ypač gera, dėmesys visapusiškas. Ir čia jau yra laimėjimas, kad galima taip pagauti vaiko interesą, jog nenuobodžiaudamas mažasis žiūrovas išėdi visą valandą.

Šis lėlių teatras yra ypatingas vienu atveju, būtent, kad visos vaizdžios ir meniškios lėlės, gyvuliai ir dekoracijos buvo sukurtos ir padarytos pačios Laimos Rastenytės. Režisūra buvo taip pat jos. Visus garso efektus tvarkė Darius Lapinskas.

Esu mačiusi apščiui lėlių teatrui čia Amerikoje. Ir daugelis jų nedarė didelio įspūdžio, kadangi lėlės ir režisūra daug kur dvelkia mechaniskumu ir tokiu geru technišku paruošimu, kad nustelbia bet kokį meniškumą, turintį būti tokio teatro tikrojo pagrindu.

Laimos Rastenytės lėlių teatras yra kaip geros šeimninės namuose iškepta duona, gal truputį kreiva ir nelygi, bet skonis fantastiškai geras. Tokios duonos vis norėtumėm daugiau ir daugiau.

Kada lietuvių tautosaka yra tokia turtinga pasakomis ir turime ypatingo talento žmonių, kurie gali jas perteikti lėlių teatro formoj, tai vaikai turi iš to ne tik džiaugsmą, bet tuo pačiu yra puikus būdas supažindinti juos su

šiuo lietuvių tautos turtu. Tokie spektakliai turėtų būti ruošiami bent kelis kartus per metus. Lengvesnes pasakas, išvertus jas anglų kalbon, būtų galima pateikti ir amerikiečių visuomenei.

Zinant, kad čia iš tikrųjų buvo pats pirmas tokio mąsto Laimos Rastenytės užmojis, malonu pripažinti, kad tai buvo geras, ypač kūrybingai atliktas darbas,

binacija sukuria labai konstruktyvų, tiesiog architektūrišką įspūdį, visos net ir spalvų funkcijos palenktos šiam reikalui: sakysim, ruda spalva yra padėta kaip apskritimų pjedestalas.

Ada Sutkuvienė dailės bičiulių atmintyje buvo įsirežusi kaip labai savita grafikė. Šioje parodoje ji pirmiausia yra akvarelistė. Tai mėlynai ramių ir siaubingai raudonų spalvinių kompozicijų kūrinys. Abstrakto širdin kartais įsisiurbia ir visai konkreti modernaus amžiaus problema, kaip matome paveiksle „Ar išliksiu?“ Filosofinio krūvio pilni ir jos keli grafikos darbai, labai daiktiški, bet siurrealistinio atšvaito. Tokiu yra „Grupė“. Parodą surengė Illinojaus Lietuvių gydytojų draugijos pagalbinio moterų vieneto stipendijų fondas ryšium su dešimtuoju lietuvių gydytojų suvažiavimu. Parodą dar galima apžiūrėti šiandien (penktadienį) nuo 7 iki 9 val. vak., taigi ateinantį šeštadienį ir sekmadienį nuo 11 val. ryto iki 9 val. vak.

Keturių dailininkų paroda

Dalios Aleknienės, Marijos Ambrozaitienės, Vandos Balukienės ir Ados Sutkuvienės dailės darbų paroda, šiuo metu vykstanti Čiurlionio galerijoje, Chicagoje, yra graži užsklanda visam 1974 - 1975 metų galerijos parodų sezonui. Ketvertukas labai vykęs tiek temų tiek techniku įvairumu, tiek naujų kelių ieškojimu. Parodoje randame ne tik jau mums pažįstamą kiekvienos dailininkės braižą ir spalvas, bet susiduriame taipgi su sąmoningai pateiktomis naujienomis. Parodoje išstatyta per 40 darbų. Visas jų išdėstymas apgalvotas, erdvus.

Dalia Aleknienė — ne kartą jau matyta kaip labai konstruktyvi geometrinė formų dailininkė. Dauguma jos darbų ir dabar šiuo savo ypatumu įdomiai varijuoja. Tačiau didesnės šilumos turi keli jos piešinių pobūdžio darbai kriauklių temomis. Prie jų stabtelėjęs ne tik grožiesi, bet ir filosofuoji.

Marijos Ambrozaitienės parodos staismena — jos emalio darbai. Šioje gana sunkioje technikoje dailininkė vis dėlto palieka ištikima savo spalviniam ir linijiniam aštrumui. Ypač viso atlikimo grakštumu pasižymi „Mėlynoji mergaitė“ — tamsių ir žaizduojančių spalvų simfonija. Grafiški „Sekluma“ išsiskiria subtilia judesio linijų dinamika ir kompozicinių detalių surišimu. Taipgi oforto technika atliktas „Senas gluosnis“ patraukia labai jautrių spalvinių pustonų išdėstumu ir nuotaikos išgavimu.

Vanda Balukienė šiuo metu yra tiesiog apkerėta audinio spalvinėmis ir kompozicinėmis studijomis. Tai labai atkaklus jos užmojis. Parodoje matome to, savo tikslumu tiesiog laikrodininkiško darbo rezultatus. Žvilgsniūgiausiai sustabdo formatu pats mažiausias, kuriame horizontalių ir vertikalinių bei vienas ant kito užeinančių apskritimų kom-

Marija Ambrozaitienė

Senasis gluosnis (ofortas)

Būtų labai prasminga, kad mūsų lėlių teatro pastangas dėmesį atkreiptų ir bendruomeninės institucijos bei fondai. Laimos Rastenytės - Lapinskienės lėlių teatras tada galėtų virsti estetinio ir tautinio auklėjimo priemone, lengvai atkvičiama į kolonijų lituanistines mokyklas, vasaros stovyklas, kultūrinės vakarones ir pan.

apie LONDONO TEATRUS

Išėjo iš spaudos Londono teatrų recenzijų ir kritikų rinkinys, pavadinimas: „Review Copies: Plays and Players in London 1970-1974“. Veikalą redagavo Sh Morley, išleido Rowman and Littlefield, kaina 12.50 dol.

VIDURAMZIO MENAS

Metropolitan meno muziejus paruošė veikalą: „The Secular Spirit: Life and Art at the End of the Middle Ages“. Išleido Dutton leidykla. Kaina 15 dol.

SKYSTA ELEKTRA

Californijos fizikams, naudojamant aukštos įtampos lazerį, pailių ir vertikalinių bei vienas ant kito užeinančių apskritimų kom-